

Aydınlık

Sayı: 13

İçtimaî, terbiyevî, edebî aylık mecmuadır

1 Şubat 1923-1339

Münderecat

32 sahife çıkan bu nüsha tamamen amele hareketlerine tahsis edilmiştir.

Memleketimizde amele sınıfının vaziyeti	Doktor Şefik Hüsni
Amele Cemiyetleri ve İnkılâp Partileri	Losowski
Türkiye İşçi Fırkası Kongresi	Abdullah Vehbi
İstanbul Umum Amele Birliği	Selim Necati
Ziyaret (Küçük Hikâye)	Memduh Necdet
İktisat Kongresi ve İşçi Köylü Sınıfları	Ş. H.
İştirakiyün Beyannamesi	K. Marx, F. Engels
Tramvay Şirketinin Amele Siyaseti	***
Tahmil ve Tahliye ve Deniz Amelesi Cemiyeti	
İstanbul Amele Harekâtı	Mehmet Usta
Tütün İşçileri	A. Cezmi
Gençlik ve Genç Kızlarımız	Vicdan Ekrem
İşçiye (Şiir)	Ateşli
Hiçbir Yerin Hikâyeleri (Tercüme)	Leman Sadrettin

İdarehane: Nuruosmaniye Caddesi'nde İkbâl Kırâathanesi ittisâlında

Tevezî Mahalli: Babıali Caddesi'nde Çiftçi Kütüphanesi

Fiyatı 10 kuruştur.

Memleketimizde Amele Sınıfının Vaziyeti

Bu memlekette elan amele sınıfı kendi kendine sahip olamadı. Meşrutiyeti takip eden seneler zarfında, işçilerimiz pek acı tecrübeler geçirdiler. Kâh şunun, kâh bunun siyasi emellerine, bilerek bilmeyerek alet oldular. Fakat bugüne kadar bizzat alakadarların kendi mukadderatlarını ellerine alıp, samimiyetin verdiği azim ve cesaretle haklarını müdafaa ettikleri hiç görülmedi. Kabul edelim ki, bizde amele, teşkilat hayatına yeni atılıyor, henüz bu işin pek acemisidir. Ve farz edelim ki, bu yolda kendisine kılavuzluk edecek, sınıfı haricinden gelme rehberlere ihtiyacı olsun. Fakat gönül isterdi ki, fitrî bir isabet-i nazar, bir sevk-i tabîî ona, hakiki dostlarını keşfettirsin; dost nikabı taşıyan menfaatperestlerin dam-ı iğfaline düşmekten kendisini menetsin.

Henüz rüştünü ispat edemediği içindir ki, amele bizde, dünyanın her tarafında olduğundan daha feci bir vaziyettedir. Ve asıl garibi, bir müşkülü yok farz etmek, onu bertaraf etmeye muadil olduğu zehabında bulunan bazı kimseler, amele sınıfının mevcudiyetini bile inkâr etmektedirler. Arzu edenler görmemek için, gözlerini yummakta serbesttirler. Fakat ekmek parasını kazanmak için tahammül edilmez bir iş kuvveti sarf eden yüz binlerle insanların, ezilen yoksul halk kitlelerinin, göz önünde pervasızca, emsalsiz bir soyguna tabi tutulduğuna şahit olanlara da, onların refah ve saadeti esbabını araştırmak vazifesi düşer.

Bu makalemizde, Türkiye amelesinde, henüz müphem bir tarzda bir sınıf şuuru belirmeye başladığından beri, yapılan teşkilat tecrübelerinin ufak bir tarihçesini yapmak; bu **sümme't-tedarik** teşkilatların bugünkü halini gözden geçirmek; ve acı tecrübelerin verdiği derslerden sonra, amele sınıfının, sermayedarlığa karşı mücadelesini, bihakkın idare edecek birliklerin ne gibi esaslar üzerine kurulması münasip olacağını tetkik etmek niyetindeyiz.

* * *

Bizde amele teşkilatı namına, şimdiye kadar ne yapıldı? İleride ictinap edilmesi lazım gelen noktaları önümüze sereceği cihetle evvela bu ölü doğmuş veya kemal bulmadan ölmüş teşkilatlardan ve onların bakayasından biraz bahsetmeliyiz.

Abdülhamit devrinde, diğer her nevi içtimaî hareketler gibi, amele hareketi de yok idi ve olamaz idi. Yalnız bu devrin son senelerinde, Jön Türk propagandalarının, Tophane fabrikaları amelesi arasında da akisler uyandırdığını ve gizli toplantılara meydan verdiğini ve bilahare bu nüveden Osmanlı Sanatkârân Cemiyeti'nin doğduğunu, hatıra kabilinden, zikredebiliriz. Fakat daha o zaman henüz bir amele sınıfı vücut buluyordu. Ecnebi sermayesi tedricen hulul etmeye başlamıştı, kömür maden ocakları işletiliyor; büyük şehirlerde, havagazı, buz, bira, un, kiremit, iplik fabrikaları küşad ediliyor; demiryolları yapılıyor; tramvay şirketleri, şimendifer tamir fabrikaları teessüs ediyor; günden güne, maddi sa'yini satmak suretiyle geçinenlerin adedi artıyordu. Bir vakitler Şark memleketlerini yalnız bir müstehlikler pazarı telakki eden ve bize emval-i ticariye göndermekle iktifa eden Garp sermayedarları, artık doğrudan doğruya memleketimizde sınaî müessesat vücuda getirmekteki istifadeyi takdir etmiş, cepleri kredi mektupları ve evrak-ı nakdiye ile dolu, büyük şehirlerimize üşüşüyorlardı. Filhakika aynı makineler ve aynı sermayelerle, birkaç misli daha ucuz gündeliklerle gözü açılmamış, kanaatkâr, cahil halkımızı kullanmak, onlara büyük menfaatler temin edecekti. Türkiye'de bu tarzda fabrikacılık ve fabrika ameleliği başlıyor.

Meşrutiyet'in ilanında İstanbul, Selanik, İzmir gibi belli başlı şehirlerde, mevcut adedi yüz binlere baliğ olan muhtelif meslek ve sanayi amelelerine de, o gürültülü tebeddülün verdiği neşe sirayet etmişti, onlarda da cemiyetler etrafında toplanmak hevesleri uyanmıştı. Hatırlardadır ki, o zaman halkımız, adeta bir "daü'l-cemiyet" salgınına tutulmuştu. O meyanda, derme çatma bir tarzda, müteaddit amele cemiyetleri de vücut bulmuştu. 1325 senesinde teessüs eden bu amele cemiyetlerinin başlıcaları: Tophane Amelesi, Şimendiferciler, Mürettibîn-i Osmaniye, Berberler, Kahve Garsonları, Gümrük İşçileri, ilh... cemiyetleridir. İlk teşkilat altına giren amele, şimendifer amelesiydi. Hatta Türkiye'de ilk defa grev ilan eden de bunlardır. O vakit bu grev çabucak bastırılmıştı. Fakat amele cemiyetlerinin, muhtelif namlar altında açılan edebi ve siyasi kulüp ve cemiyetlerden pek farklı olduklarını ve bir içtimai kuvveti temsil ettiklerini, kendisine has amelî zekâ ile derhal sezen İttihat ve Terakki Cemiyeti o zamandan beri, amele işleriyle alakadar olmaya başlamış ve işçi teşkilatlarına hulul siyasetini takipte devam etmiştir.

Görülüyor ki, ancak Meşrutiyet'in ilk senelerinde, işçilerimiz, her türlü siyasi entrikalardan uzak, hakiki sendikalar etrafında, kısa teşkilat hayatı geçirmişlerdir. İlk grev teşebbüsünü müteakip, siyasi fırkaların müdahalesi başlıyor. O gün bu gün bu müdahale devam etmekte, amele istiklalini istirdad edememektedir. İttihat ve Terakki'nin eserini, tekmil siyaset düşkünleri, taklit etmeye yeltendi. Sırası geldikçe her siyasi fırka, amele arasında nüfuz peyda etmek sevdasına düştü. Böylelikle amelenin kendi kendine cemiyetler vücuda getirmesine imkân kalmıyor. O, muhtelif namlar altında teşekkül eden siyasi fırkalarda toplanmaya, dört bir taraftan davet olunuyordu. Bu, uzun, feci, yürek sızlatıcı bir iğfal ve tedhiş devresidir. Rengârenk sosyalist, sosyal demokrat, mesai, tettebbu-i içtimâî fırkaları, saman ateşi gibi parlayıp söndüler. Belli belirsiz bir hatıradan maada, hiçbirini, bir iz, bir eser bırakmadı.

Yalnız İttihat ve Terakki Cemiyeti işini sağlam tutmuştu. O bir taraftan sendikaları meneden, tatil-i işgalleri kuyud ve şuruta rapt eden kanunlar vazettiriyor; bir taraftan da müspet iş olarak, asır-dide loncaları, ihya etmeye çalışıyordu. Birçok hakiki ameleleri ihtiva eden esnaf cemiyetleri, Şehremaneti'ne bağlanıyor ve merkez-i umuminin tavzif ettiği fedakâr azaların elinde, sıkı bir tarzda tutuluyordu.

Mütarekeye kadar vaziyet bu şekilde devam etti. Bazı meslek cemiyetleri istiklallerini muhafaza etmişlerse de, idare-i örfiye kanunları altında, hiçbir mevcudiyet göstermeleri mümkün olmamıştır.

Mütarekeyi müteakip, işçi sınıfında bir kaynaşma peyda oldu. Acz ve meskeneti evvelce sabit olmuş eski kadrolar, yeniden ameleye arz olundu. Bu sıralarda Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na ve İngiliz Dostları Cemiyeti'ne yaranmak moda olmuştu. Geçenlerde vefat eden İştirakçi Hilmi Efendi, bu mürteci partilere ve bizzat İngiliz kuva-yı işgaliyesine istinat ederek, Türkiye'de o zamana kadar misli görülmemiş, azametli bir Amele Fırkası meydana çıkarmıştı. Hüviyetleri, tekmil İstanbul amelesince, anlaşılmış olan birkaç kişi, ecnebi himayesine yaslanarak, bu partiyi, takriben iki sene yaşatmaya muvaffak oldular. Temeli cebir ve şiddet ve hile ve hud'adan ibaret olan, her suni ve zoraki teşkilat gibi, bu da, ilk sadmede, mahut son tramvay grevinin hezimet neticesi, yıkılıverdi. Ve arkasında bir kâbus hatırasından başka bir şey bırakmadı.

Aynı senelerin keşmekeşleri içinde teessüs eden diğer iki teşkilat daha tanıyoruz. Asrî bir düşünüşün mahsulü olan bu teşkilatlardan biri, Almanya’da ikmal-i tahsil eden imalat-ı harbiye işçilerinin vücuda getirdiği Türkiye İşçi Derneği’dir. Diğeri de muhtelif milletlere mensup bina ve deniz işçileriyle marangozların bir araya gelerek, teşkil ettikleri Beynelmîlel İşçi İttihadı’dır. Bunların yegâne kabahati, amele arasında kâfi derecede, propaganda yapmadan, mümkün olduğu kadar çok zümreleri alakadar etmeye muvaffak olmadan, bütün Türkiye amelesine şamil olması matlub olan, pek umumi bir ittihat programıyla, ortaya atılmalarıdır. Böyle bir teşebbüs, bugün yapıldığı gibi, mevcut teknil teşkilatların ve amele zümrelerinin bade’l-müzakere, muayyen bazı esaslarda ittifak etmesiyle, ancak kabil-i husuldür. Mamafih amelenin müşterek menafiini ve sınıf mücadelesini mihenk ittihaz eden bu teşkilatlar, yaşamak kabiliyetine malik olduklarını göstermişler; mesela Türkiye İşçi Derneği, 1335 Teşrinievvel’inden 1338 Teşrinievvel’ine kadar üç sene idame-i mevcudiyet ederek, bir taraftan kendisine mensup amelenin seviye-i irfanını yükseltmekle meşgul olmuş, diğer taraftan da onların hakları mevzubahis olan her meselede, rehberlik vazifesini ifa etmiştir. Sultan hükümeti son günlerde, bu teşkilatları, keyfi bir tarzda kapatmıştır.

Halkçı inkılâbı vuku bulduğu zaman, İstanbul amelesi bu hazin vaziyette idi. Mevcut teşkilatlardan bir kısmını, hadisatın cereyanı, sel gibi alıp götürmüş, diğer bir kısmı da artık ne yapacağını şaşırılmış, sersem bir hükümetin müdahalesiyle kapatılmıştı. Ortada tek tük, zayıf meslek cemiyetlerinden maada, amelece cezbedebilecek bir merkez kalmamıştı. Memleket mukadderatının aldığı bin bir istikamet karşısında, ne yapacağını takdirden âciz kalan amele sınıfı, uyuşuk bir hale gelmişti.

Böylece zahiren, üç seneden beri devam eden neşriyatımızla takip ettiğimiz gayenin, fersah fersah bizden uzaklaştığı zannolunabilir. Fakat dikkatle bakılınca, ektiğimiz tohumların kök salmaya başladığını fark etmek kabildir. Maksadımız, (kimsesiz çocuklar kadar biçare bir vaziyette bulunan memleketimiz işçilerine), (bilhassa garp sermayedarlarının soygunculuğuna karşı), müşterek menfaat ve haklarını müdafaa etmenin yollarını göstermek; ve aynı zamanda münevverleri onların karanlık talihine alakadar ederek, cihan-şümül bir mesele olan amele kurtuluşunun ihzarıyla meşgul olmalarını temin etmek idi. Bu maksada henüz erişmiş değiliz. Bununla beraber bazı hayırlı emareler bizi ferahlandırmaya başlıyor.

Zaten en fena günlerde bile meyyus olmamıştık. Tarihin gösterdiği misaller ve hal-i hazır cemiyetin oluş tarzı, bizi mütemadiyen müteselli ediyordu. Biliyorduk ki, önüne durulmaz bir kanun, servetleri ve insanları, daima daha büyük yığınlar ve kitleler halinde toplamak vazifesini, sermayedarlara vermiştir. İş kuvveti sayesinde kurmaya muvaffak oldukları düzenin, onlarsız daha mükemmel işleyebileceği ve saadet-i beşerin yegâne şartı bu olduğu, elbet bir gün anlaşılacak; ve zulüm ve ihtirasın ifratından çıkacak kıvılcım, bir gün sermayedarlığı berhava ederek, insanı insan esaret ve istismarından kurtaracaktır.

Bu, bizde sarsılmaz bir iman olduğundan, işçi sınıfımızın, kendi menfaatlerini idrakte tehhür etmesini, kolaycacık aldatılmasını kendisine tabiaten düşman olan bir sınıfa mensup siyasilerin dalaverelerine, oyunlarına alet olmasını, büyük bir teessürle takip etmekle beraber, âtiden bir an bile ümidimizi kesmiyorduk. Bu ümitlerimizde pek de haksız olmadığımız yavaş yavaş anlaşılıyor. İstanbul amelesi artık başının çaresine bakmak zamanının hulul etmiş

olduğunu hissetmeye başlamıştır. Bunun birçok fiilî alametlerine şahit olmaktadır. Ve bu meselede başlamak, başarmak demektir. Dikkat edilecek, yalnız bir nokta vardır: O da su-i niyet ashabının işe karışarak, yine samimi arzuları, hakiki ihtiyaçlardan doğan teşebbüsleri ta'kim etmesine mani olmaktır.

Amelelerin menfaatleri arasında zerre kadar fark ve zıddiyet yoktur. Ve müşterek meşru haklarının tanıtılması ancak ittihat ve ittifakın verdiği kuvvetle mümkündür. Bunun aksi iddia edilemez. Ameleyi hal-i infiradda kalmaya teşvik edenler bulunursa, bunların sermayedarlara vicdanlarını satmış kimseler olması lazımdır. İşçilerin bundan da daha tehlikeli düşmanı, teşkilata taraftar görünerek, cemiyetlerin başına geçen ve kendilerini, siyasi burjuva fırkalarına ve sermayedar şirketlerine toptan satanlardır. Şimdiye kadar, amele teşkilatları bu gibi sahtekârların elinde oyuncak olmuştur. Bu tehlike elan tamamıyla zail olmamıştır. Son zamanlarda müşahade ettiğimize göre amelenin eskisinden ziyade, teşkilatlarına alaka gösterdiği şüphesizdir. Fakat yine eski sosyalist fırkalarında olduğu gibi, safvetinden bi'l-istifade, onu iğfal etmek emellerini besleyenler, etrafta dolaşmaktadır. Amele rehberleri, gözlerini dört açmalı, bunların yüzündeki maskeyi, nikabı yırtarak, hakiki mahiyetlerini, kim olduklarını arkadaşlarına göstermelidirler.

* * *

Anadolu köylüsünün kati muzafferiyeti üzerine, bütün millet efradı misillü, işçiler de, yeniden dünyaya gelmiş gibi oldular. Uyuşukluğu takip eden, az evvel bahsettiğimiz uyanıklığın, mebdai budur. Herhangi zinde bir mahlûk tarzında, yaşamak ve yaşadığını izhar etmek ihtiyacından doğan, adeta gayr-i ihtiyarî bir hareket, millî inkılâbın akabinde baş gösterdi.

Amelenin iki düşüncesi var idi: O, her şeyden evvel, memleketin iktisadiyatı inkişaf ettikçe daha şiddetli ve bi-aman olacağını iyice hissettiği sermayedar soyuculuğuna karşı, meşru haklarını müdafaa edebilecek surette mücehhez bulunmak lüzumuna kani bulunuyordu. Aynı zamanda bir sevk-i tabî ile anlamıştı ki, Anadolu'dan idare edilen muharebe, Garp sermayedarlığının istila emellerine karşı, bizzat kendisinin yaşamak, müstakilen inkişaf etmek hakkını müdafaa için yapıyordu. Bugün için her şeyden akdem vazifesi, Misak-ı Millî'nin harfi harfine kabul ettirilmesine müzaheret ve nezaret etmeyi ve bu müzaheretini ancak pek kuvvetli bir teşkilata malik bulunursa, layıkıyla ifa edebilecekti.

İstanbul'da millî hükümetin teessüsünden beri, ameleyi ittihat, ittifak, birlik emelleriyle çırpındıran amiller bunlardır. Ve yapılan gayretler ile beklenen semerenin elde edileceğinde şüphe bırakmayan da, böyle hayatî saiklerle hareket edilmesidir.

Fakat, amelenin kendi azmiyle, gıl u gıştan azade bir tarzda, hulus-ı niyetle istediğini yapmasına, birlik teşkilatının bizzat kendisinden doğmasına bu defa da meydan verilmedi. Onun sınıfı endişelerine, tesanüt arzularına tamamıyla yabancı oldukları fiiliyatlarıyla anlaşılmalı bazı açık gözlüler, mevcut galeyana ve heyecana, bulunmaz bir fırsat addettiler. Devr-i esatirde Jüpiter'in dimağından müsellah olarak çıkan ilahe gibi, gaipten her türlü teferruatıyla, bir birlik hayaleti çıkıverdi. Ve "Birlik mi istiyorsunuz? Siz hiç yorulmayın. Beyhude uğraşmayın.. İşte size, istediğinizden âlâ bir birlik!?" denildi. Bu suretle amele sınıfıyla açıktan açığa alay edilmiş oluyordu.

Mamafih son bir iki aylık tecrübe, işçi sınıfının candan bir dostu sıfatıyla, hissettiğimiz bütün endişeleri dağıtmaya kâfi geldi. Amelenin dur-endişane tavır ve hareketi yüreğimizi ferahlandırdı. Artık İstanbul'da, her önüne gelenin peşine takılacak, işçi kalmadığını, aksinden emin olanlar bile, anlamaya başlıyorlar. Amele, bundan sonra, ne oyuncak olmak istiyor; ne de çocuk gibi ellerini yabancılara teslim ederek yürümek. O henüz rehberine muhtaç ise de, kendisine delalet edecekleri bizzat seçmek ve nereye sevk edildiğini bilerek ilerlemek arzusundadır.

İşte bu halet-i ruhiye iledir ki, işçilerimiz, her türlü davetlere, ibramlara, ikramlara rağmen, kendilerine ibraz edilen telli pullu nizamnamelere, müesseselere kapılmadan, ilk günden kabul ettiği iyi yolda, emin adımlarla yürüyor. Mevcut teşkilatlardan azami derecede istifade etmek suretiyle, ihtiyaçlar bi't-tedkik, zemin ve zamana muvafık, bir birlik nizamnamesi tanzimi kararlaştırılmıştır. Tekmil amele zümrelerinin mümessilleri, bu iş için bir heyet halinde içtima ederek, müzakereler icra etmektedir. Bu heyetten hiçbir zümre hariç tutulmamıştır. Hal-i faaliyette olan teşkilatlar, teşekkül etmek üzere olanlar, herhangi bir sebepten dolayı icra-yı faaliyet edemeyenler, henüz bir cemiyet halinde taazzi etmemiş olan zümreler, heyete dâhil olduğu gibi bir fabrika veya meslek amelesinin ihtilaf halinde olan muarız cemiyetlerinin bu içtimalara iştirak edebilmeleri esası kabul olunmuştur. Küçük bile olsa bir hakk-ı temsili olan herkesin gelmesi şayan-ı arzudur.

Teklifimiz üzerine, gayet musib bir çalışma usulü de ittihaz edilmiştir. Birlik ihzar heyeti bir nizamname komisyonu intihap etti. Bu komisyonun tertip edeceği müsvedde heyetçe tetkik ve kabul edildikten sonra, cemiyetlerde ve fabrikalarda amele arasında münakaşa edilecek ve her murahas, arkadaşlarının mühim itirazlarını veya mülahazalarını, heyet-i ihzariyenin son bir celsesinde teşrih edecek; ve bunlardan nazar-ı itibara alınanlara göre tashih edilen nizamname, kesb-i katiyet ederek, derhal bera-yı tasdik, hükümete tevdi kılınacak ve hemen işe başlanılacaktır.

* * *

Böyle umumi bir birliğin payidar olabilmesi için büyük bir kıskançlıkla teşkilatlarca, tatbik edilmesi zaruri olan bazı noktalar vardır. Bunlardan aklımıza gelenleri buraya kaydedeceğiz. Ve bununla musahabemiz hitam bulacaktır.

Teşkil ve tesis esnasında, her ihtimali düşünmek, her mahzurun önüne geçmeye çalışmak, birliğin azami faydayı temin edebilmesi neye mütevakkıf ise, hepsini nazar-ı dikkate almak gerektir. Fakat birlik vücut bulur bulmaz, ameleler ona büyük bir merbutiyetle bağlanmaya, şimdiden azmetmelidirler. Tekmil amelenin temsil edileceği kongrelerde, intihap edilecek olan birlik merkez-i umumisinin kararları, ileride, her amele cemiyeti tarafından bir kanun hükmünü haiz olmalıdır.

Birlik, mevcut cemiyetlerde bir tensikat yapmak mecburiyetindedir. Bazı cemiyetler vardır ki, bir sanat veya meslek teşkilatı olmayıp, tıpkı yapılmasına uğraşılan amele ittihadı gibi, umum amele sınıfının temerküz edeceği bir cazibe noktası olmak daiyesindedirler. Bu gibi cemiyetler bir meslek veya sanayi birliği haline kalb olmalı ve bu meslek amelesinden gayrısını, taalluku olan cemiyetlere iade etmelidir. Bu usule riayet etmeyen cemiyetler, zahiren ne tavır takınırlarsa takınsınlar, hakiki amele birliğine düşmandırlar. Ve amele sınıfı onlara bu nazarla

bakmalıdır. Bu nevi teşkilatlar ekseriya ister istemez sermayedarlar menafiine hizmet etmiş olurlar. Bu itibarla, onlara karşı bi-aman bir mücadele açmak her amelenin boynuna borçtur.

Bir amele teşkilatı, burjuva ve sermayedar sendika ve cemiyetlerinden tamamıyla müstakil olursa ancak maksad-ı teessüsü olan, amele sınıfının hukukunu müdafaa etmek ve kurtuluşunu hazırlamak gayelerine hizmet edebilir. Amelenin, tabii hasmı olanlara bağlı olan bir amele cemiyeti, hiçbir teşebbüsünde serbest olamaz. Ve işçilerin menafi-i âliyesi mevzubahis olduğu zamanlarda bile, onların aleyhine alet olur. Birkaç defalar tekrar ettiğimiz gibi, Türkiye'nin bugün bulunduğu hale müşabih bazı şerait altında, amelenin bazı millî mücadeleleri benimsemesi, onlara bütün mevcudiyetini feda etmesi zarureti hâsıl olabilir. Fakat bir amele teşkilatı böyle bir vaziyette müessir bir rol oynayabilmek için, tamamıyla serbest bulunmalı ve yalnız amelenin ruhundan kopan bir hamle ile harekete gelmelidir. Yoksa her suni teşebbüs gibi yapılan hareket sathi ve faydasız olur. Arzu eden işçi girip siyasi fırkalarda hizmet etmekte hürdür. Fakat bence münhasıran amele fırkası olmayan bir siyasi fırka için, bütün bir amele sınıfını zorla yutmak, mühlik bir hazımsızlığı intac eder. Bundan amele kadar siyasi fırkalar sakınsa gerektir.

Elan bugün, bunca neşriyattan sonra, tok için açın lisanı anlaşılmasız bir muamma olduğu; biçarelerin, yoksulların sefaleti, onları soyarak naz ve naim içinde ömür sürenlerin umurunda bile olmadığı henüz kâfi derecede anlaşılmasız. Daha dün bir amele cemiyetinin, tüccarların kongresinde, zenginlerden amelenin haline merhamet ederek onları terfih etmelerini temenni ve niyaz ettiğini, hayretlerle gazete sütunlarında okuduk. Teşekkür edecek birlik böyle bi-lüzum küçüklükleri irtikâp etmemelidir. Amele bütün teşebbüslerini, kendi sınıf şuurundan aldığı kuvvete ve teşkilatına istinat ettirmelidir. Kendisine güvenmeksizin yapacağı teşebbüsler, evvelceden akamete mahkûmdur. Elleri pamuk gibi olan sermayedarların sınırları nasırlıdır. Onun kuru lafla rikkatini tahrik etmek imkân haricindedir. Fakat kuvvete taabbüd eden patron, amele kitleleri, bir tek adam gibi önünde doğrulduğu zaman, kendisine uzatılan metalib listesini çok defa imzalamaya muvafakat eder.

Bu tavsiyelerden sonra ilave edecek daha bir sözüm kalıyor:

Amele Teşkilatları Birliği'nin gürbüz doğmasını temenni.

28 Kânunusani 923

Doktor Şefik Hüsnü

Amele Cemiyetlerinin İnkılâp Partileriyle Münasebeti

Bazı yerlerde, bilhassa Fransa, İtalya ve Amerika'da, amele cemiyetlerinin yani sendikaların, inkılâp partilerinden tamamıyla müstakil olması nokta-i nazarı, müdafaa ediliyor. İstenilen bu istiklalden maksat nedir? Bu iddiada bulunanlar, inkılâb-ı içtimaiyi hazırlayacak ve onun semerelerini iktifat edecek yegâne teşkilatlar, sendikalar olduğunu; bu vazifeyi diğer hiçbir teşkilatın deruhde edemeyeceğini ve etmemesi icap ettiğini, ve sendika haricindeki her teşkilatın ruhen oportünist ve amele aleyhtarı olduğunu ileri sürmektedirler.

Bu esaslı noktadan hareket eden sendikalistler, sendikalar için, amele sınıfı üzerinde, kendilerine münhasır bir hak ve tam bir inhisar iddiasındadırlar; siyasi partilere amele sınıfı haricinde kalan unsurları teşkilat altına almak işini terk ediyorlar. Bu suretle, istiklal nazariyesi, münhasıran meslekî hareket nazariyesi üzerine yani meslekî hareketin, amele hareketinin bütün eşkâline faik addedilmesi üzerine istinat ediyor. Bu aynı zamanda, proletaryanın iktisadi hareketinin, cihan-şümül bir şey olduğu ve kendi kendisinin gayesini teşkil ettiği; ve siyasetin sınıf mücadelesinin bir netice-i katiyesi olmaktan ziyade, burjuvazyanın bir icadı bulunduğu fikirlerinden münbais kanaatin mahsulüdür. Saf şeklinde, istiklal nazariyesinin, iktisat ve siyasetin tefriki lüzumuna zahib olmaktan neşet ettiği anlaşılıyor.

Fakat sendikalistler bu vaziyette saplanıp kalmazlar; zira esasında, tedrisleri, gayr-i kabil-i ictinab bir tarzda, sermayedarlığın amele sınıfı tarafından devrilmesini istilzam eder. Hâlbuki, her nerede, amele sınıfı, diğer bir sınıfa muhalefet eder; nerede soyulan sınıf soyan sınıfa ve bu sınıfın aleti olan devlete karşı, göğüs gererse, orada siyaset mevzubahistir. Ve böylece iktisatın siyasetten tefriki, yalnız nazariyat nokta-ı nazarından yanlış değil, aynı zamanda da inkılâpçı sendikalistler tarafından bile mer'î olmayan bir kaziyedir; zira sonrakiler, nazariyeleri üzerine sınıf mücadelesi esasını aşılamağa istemişlerdir. Hâlbuki sınıf mücadelesi bir siyasi mücadeledir. İktisadı, siyasete karşı koymakla, inkılâpçı sendikalistler, bilhassa sadece teşriî (parlamentar) mücadeleye mukabil, kitlelerin doğrudan doğruya hareketini ileri sürmek istiyorlardı. Bu tarzda, Latin memleketlerinde, inkılâpçı sendikalist hareketi, neticeten, salim bir temele, bir sınıf temelinde malik bulunuyordu. Vaktiyle bu hareket, teşriî hamakate, ıslahatçılığın su-i istimaline, sosyalizmin muslihane bir tarzda tahakkuku ümitlerine, sınıf menfaatlerinin bir kenara bırakılmasına, bütün bu inhiraflara karşı bir protesto mahiyetinde idi. Fakat amelelerin, sınıf mücadelesinin bu suretle ta'şışine karşı olan bu meşru protestosu, her türlü siyaseti fırlatıp atan ve bütün gayretlerini iktisadi zemin üzerine toplamayı tavsiye eden bir nazariyede, fikrî ifadesini buldu. Bununla beraber, daha inkılâptan evvel, sendikalistler, mücadelelerinin şümülünü göstermek için, ekseriya onu iktisadi mücadele değil, lakin içtimai mücadele diye tevsim ediyorlar; bu böylece bütün sermayedarlık usulüne karşı mücadele hedefini takip ettiklerini anlatıyorlardı.

Fakat ister içtimai mücadeleden, ister siyasi mücadeleden bahsolunsun. Hükmü yoktur. Bununla mesele hiç değişmiş olmuyor. Ehemmiyetli olan nokta sendikalizmin sermayedarlığı devirmeyi ve sermayedarlığa makûs esaslar üzerine, yeni bir idare halk etmeyi, gaye edinmesidir. Fakat işte buna siyaset denilir; zira "siyaset" kelimesine başka bir mana vermek kabil değildir. Bizce siyasi cidal demek, sermayedar idaresi yerine sosyalist idaresini ikame etmek üzere bir sınıfı diğer bir sınıfa karşı koyan, soyanları ve bunların hükümetini devirmek için, soyulanları bir arada birleştiren bir mücadele demektir. Sendikalistler, mücadelelerine

istedikleri ismi verebilirler. Meselenin esası, bu vezaifin ifasına en elverişli amele teşkilatı hangisi olduğunu bilmektedir. Tabir-i diğerle, proletarya, içtimai inkılâbı yapmak için, bir siyasi partiye muhtaç mıdır? Yoksa bu inkılâp yalnız meslekî teşkilatlar tarafından yapılabilir mi?

Parti veya fırka nedir? Parti, müşterek bir düşünüşle birleşmiş, muayyen bir hatt-ı hareket kabul etmiş, amele sınıfının vazifelerini aynı tarzda fehm ve idrak etmiş ve bir tek plan mucibince icra-yı faaliyet eden efraddan mürekkebe bir grup, bir zümredir, parti herhangi, bir sınıfın haricinde değildir; içinde, diğer sınıfların, mürtetleri, firarileri bulunduğu zaman bile, muayyen bir sınıfın zübdesidir. Ya sendikalizm nedir? Mesela Fransa'da inkılâpçı sendikalizm, hususiyeti, her partinin haricinde bulunmaktan ibaret; bir nevi parti idi. İnkılâpçı sendikalistler, bir siyasi partinin evsafına maliktirler; bu partinin yegâne hususiyeti, sendikalardan doğmasındadır. Diğer inkılâpçı fırkalar ise, kökleri yine sendikalarda olmakla beraber, onların haricinde teşekkül ederler.

Mesele bu cihetten tetkik edilirse, istiklal nazariyesi pek kolay izah olunur. Yalnız sendikaların inkılâbı hazırlayacakları, tahakkuk ettirecekleri ve ondan meyve istihsal edecekleri iddiasını nasıl anlamak lazımdır? Sendikaların sermayedarlığı devirmek için icap eden bütün anasını ve her şeyden evvel, müteşekkil, yekdiğere kuvvetle bağlı ve kitlelerin hüsn-i teveccühüne istinat eden bir pişdar zümresini havi buldukları manasında anlamalıdır. Yani sendikalar içerisinde, inkılâbı yapacak bir fırka var demek oluyor. İnkılâpçı sendikalist nüve, meslekî hareket içinde kuvvet peyda ettiği ve sendika haricinde tazyiki gittikçe daha ziyade hissedildiği nispette, daha kuvvetle istiklal nazariyesi ileriye sürülür. Bu nazariye, gerçi sendikaların, bu sıfatla, diğer fırkalara karşı istiklali esasını vazeder; fakat hakikatte inkılâpçı sendikalist partisinin bilhassa komünist partilerine nazaran istiklali matlubdur.

O halde, karşımızda bulunan bir nevi siyasi fırkadır. Ve bu fırkanın, azim ve metanetle istiklal ve muhtariyetini iddia etmesi pek tabiidir. Fakat bir lahza için, fırkayı bir tarafa bırakalım. Ve bu istiklal ve muhtariyetin neden ibaret olduğunu bir görelim. Kime karşı muhtariyet iddia olunuyor? Matlub olan sermayedarlığa karşı muhtar ve müstakil olmak ise, buna diyecek yok. İslahatçılara karşı da muhakkak bir hasım vaziyet almak doğrudur. Buraya kadar sendikalistlerle aramızda ihtilaf yoktur. Fakat hakiki inkılâpçı partilere karşı istiklalden bahsetmeye başladıkları zaman, onlardan ayrılıyor. Hususiyle ki asıl daha mühim olan bir nokta, anarşistlerden ayrılmak meselesi büsbütün sükût ile geçiştiriliyor. İnkılâpçı sendikalizm, üzerine, burjuvaziyayı devirmek ve yerine yeni bir nizam kurmak vazifesini almış bir siyasi fırka olmak dolayısıyla, yalnız başına bu vazifeyi ifaya muvaffak olmak için, icap eden vesaitin ihtimaliyatı meselesini sarahaten halletmek mecburiyetindedir. Proletarya sınıfının eser-i talihi olarak, bu mesele şimdiden amelî bir tarzda tetkik edilebilir. Rusya İnkılâbı bize, bu vadide müspet ve menfî bir tecrübe arz ediyor. Gayet maddi bir tarzda meseleyi vazetmemize müsait bulunuyor. Bu tarikle ikinci bir meseleye; proletarya hâkimiyeti meselesine vasıl oluyoruz.

* * *

Sendikalistlere göre, proletarya hâkimiyeti, korkunç bir mahlûktur. Ve ağızlarında moda olan söz: "Kahrolsun istibdat!" sözüdür. Sermayedarlık âleminin burjuvazya istibdadı altında yaşadığını inkâr edemedikleri cihetle, her türlü hâkimiyet ve istibdadı nefy ve reddetmeleri, hakikatte, amelelerin cebren burjuvaziyayı iktidardan düşürmek hakkını nefyetmeye muadildir.

Yani amele sınıfının içtimai inkılâbı yapmak hakkına muarız bulunmuş oluyorlar. Vehle-i ulâda mücerret ve nazarî benzeyen bu esas, amelî mücadelede büyük bir amil olmaya başlıyor. Münhasıran bu amelî nokta-i nazardan bu meseleyi tetkik edelim. Ve bakalım sendikalistlerin anladığı proletarya hâkimiyeti ile asıl bizim bildiğimiz hâkimiyet arasında ne münasebet vardır?

Bir dakika için bazı faraziyat yapalım: Mesela Fransız sendikalistleri, gayelerine vasil olmuş ve burjuvaziyalarını devirmiş bulunsunlar. Ve bunda muzır addolunan komünist partisinin dahli bulunmasın. İnkılâp savaşında muzaffer olan umum sendikalar birliği müstacelen yapılması elzem üç türlü iş karşısında bulunacaktır.

1: Memleket dâhilindeki aksi inkılâba karşı mücadele, 2: Fransa sendikalist cumhuriyetinin, İngiliz, İspanyol, İtalya ve ilh ordularının, eski nizamı iade maksadıyla vuku bulacak hücumlarına karşı, vesait-i askeriye ile müdafaası. 3: İstihsalin tanzimi ve mahsulâtın tevzii.

Bu işleri görecektir uzuv, amele sendikalar birliği, olduğu takdirde, bu teşkilatın, aynı zamanda, istihsal, tevzi, dâhilî ve haricî asayiş, aksi inkılâba karşı mücadele işleriyle meşgul olması, maarif-i umumiyeyi tanzim ve idare etmesi, kardeş diğer cumhuriyetlerle temin-i irtibat eylemesi lazım gelecektir. Birliğin, bu vazifelerin hepsini başarması mümkün olmayacağı bedihidir. Demek oluyor ki, bi'n-netice sendikalar, hususi bir istihsal tertibatı, bir idare tertibatı vücuda getirecekler. Yani bir amele devleti kurmaya, bir heyula addettikleri hâkimiyeti tesis etmeye mecbur olacaklardır.

Fakat sendikalistler diyecekler ki, bizim amele teşkilatlarının hâkimiyetine karşı bir şey dediğimiz yoktur. Biz inkılâp fırkasının hâkimiyetini reddediyoruz. Yani ne demek? Aynı zamanda bütün cephelere karşı mücadeleyi, az çok muvaffakiyetle idare etmek, hangi şerait dâhilinde kabildir? Harekette azami bir vahdet temin edilirse, memleketin idaresine, bir tek irade riyaset ederse, yeni vücuda getirilen nizam, müşterek bir fikirle müttehit, aynı programa riayet eden, amele sınıfının vezaifini aynı tarzda anlayan ve aynı taktikaya tabi olan bir zümre efradın – yani bir fırka teşkil eden adamların ellerinde bulunursa, buna imkân vardır. İsterse bu fırka inkılâpçı sendikalistlerin partisi olsun. Bizce bunda bir mahzur yoktur. Fakat şahsi fikrimize kalırsa, bu fırka komünist fırkası, ismini taşıyacaktır. Fakat unvan ne olursa olsun, bir fırka olacak. Ve amele sınıfının uhdesine düşen hâkimiyetin pehlivanı o olacaktır. Burjuvazya gibi proletarya da, hâkimiyetini tek mil sahalarda infaz ederek, âlem-i hariciyi kendi kanunlarına münkad kılmalıdır. Ve bu muhtelif sahalardaki ihtisas uzuvlarını vücuda getirmek vazifesi, sendikalara terettüp edecektir.

Böylece, mesele inceden inceye tetkik edilince, anlaşılıyor ki, inkılâpçı sendikalistler, amele hâkimiyetini ve devletini inkâr etmekle, inkılâbın kendisini de inkâr etmiş oluyorlar. Bu hal, içtimaî mücadelenin tarz-ı tekevvünü, katiyen idrak edilmediğinin bariz bir alameti; ve sınıf cidalinin maveraâ, mücerret bir tarzda telakkisinin neticesidir. Sınıf cidali, şekilsiz bir kuvve-i tabiiye değildir; muayyen bir şekli vardır. Bunun maddi neticeler vermesi ve amele sınıfı muzaffer olduğu zaman, zaferini muayyen uzuvlar şeklinde tespit etmesi lazımdır. Bu eşkâl-i uzviye, bizim amele devleti dediğimiz şeyden ibarettir. Sınıflar ilga edildiği ve soyuculuk külliyyen zail olduğu zaman, inzibat ve asayiş tertibatı da, kendi kendine ortadan kalkacak; yalnız istihsal ve tevzi uzuvları ehemmiyetlerini muhafaza edecektir. Ve ancak o vakit hakiki iştirakî nizama erişilmiş olacaktır.

Vekayi bu suretle cereyan edecektir. Sendikalist teşkilatların iktidarı ele geçireceklerini farz etmiştik. Lakin Rusya İnkılâbı'nın onlara hiçbir şey öğretmediğine ve elan amele hâkimiyetini inkâr ettiklerine bakılırsa, burjuvazyaya için bir tehlike arz etmekten çok uzak olduklarında şüphe kalmaz. Anarşizmin maveraî felsefesinde, hâkim sınıflar için, dehşet-aver hiçbir şey yoktur. Biraz evvel yaptığım faraziyenin – sendikalistlerin burjuvazyayı ıskat ve amele devletini tesis etmesi faraziyesinin – sadece faraziye halinde kalmasından çok korkuyorum. Zira bunların takip ettikleri usul, proletaryanın zaferinden ziyade mağlubiyetini intac edecek mahiyettedir.

Losowski

TÜSTAV

Türkiye İşçi Fırkası'nın esbab-ı teşekkülü ve 11 Kânunusani sene 339 Kongresi

Memleketimizde şimdiye kadar hakiki bir ihtiyaçtan doğarak vücut bulmuş, esaslı bir fırka veya cemiyet teşkil olunamamış, vicdan ve namusuyla mütemeyyiz, pak ve saf fikirler ashabı, bu mağdur işçi zümresine mürşid-i hidayet olamamıştı. Hâlbuki tesanütsüz, teşkilatsız, kuvvetsiz kalan işçiler, sermayedarların zulüm ve istibdadı altında inlemeye, bir esir gibi boyun eğmeye, mecbur kalmışlardır. Bütün bu hakayıkı gören, senelerce çalıştıktan sonra alil ve perişan kalacağını anlayan, hayatı sönüp giderek evinde istinatsız birkaç öksüz bırakacağını bilen zavallı işçiler, bu korkunç vaziyetten kurtulma çarelerini araştırmaya başlamışlardır. Bu uyanıklığı hisseden bir takım eller, ameleye doğru derhal uzanmış, işçi de bilmeyerek ve her zaman uzanan imdat ellerini hakiki ve hayırkâr zannetmek gafletinde bulunarak, bir takım haris şahısların fırka namı altında kurdukları tuzağa düşmüş, sermayeye esirlikten kurtulmaya çalışırken, daha yabancı, daha gaddar bir pençenin kurbanı, şikâri olmuştur. Vakıa bizde işçinin kurtulmasını gaye-i hayat ve meslek bilmiş şahsiyetler de var idiyse de; bir takım çok söyleyen, çok bağırان, şarlatan şahısların, öne geçmeleri ve bu inkılâba alemdar gibi görünmek istemeleri o sıralarda iş ehli, iffet ve namus sahibi erbab-ı hamiyetin öne geçmelerine mani olmuştu. Böyle bir takım maceraperestlerin teşkil ettiği sosyalist fırkasının su-i idaresine karşı nihayet amele arasında bir infial, bir aksülamel peyda olmuştu. Bu infialin semeresi olarak; dediğini, yaptığını bilir, bastığı yeri görür bir işçi kitlesi, bu zelalet yolundan ayrıldı ve ilerledi. Gafil ve mugfeller sürüsüne karşı İşçi Sosyalist Fırkası'nı meydana getirdi. 13 Teşrinievvel 37 tarihinde teşekkül eden bu fırka, yaptığı nizamname ile, Türkiye'de mütemekkin ve mutavattın bilumum erbab-ı mesaiyi sa'y-i mütemadiye teşvik, memleketin muhtaç olduğu terakki ve ümranı bu vechile temin ve amelenin hukuk-ı meşrua ve kanuniyelerini müdafaa ve muhafaza eylemeyi vaat ediyordu. Artık mücadele devri başlamıştı.

Sosyalist Fırkası reisi, teşkilatımıza karşı bî-aman bir mücadele açmıştı. Hükümet makamlarına; şirket müdürlerine, patronlara müracaat ederek onları fırka mensupları aleyhine tahrik ediyordu. İstanbul gibi muvakkat dahi olsa ecanibin işgaline uğrayan bir memlekette bu kadar müsaidesiz şerait altında, şimdiye kadar hiçbir fırka böyle vahim bir vaziyete düşmemiş, bu derece elim bir yoksulluk içerisinde kuvvetli bir mevcudiyet kazanamamıştır. Şimdi ise memleketin sağ kolu mesabesinde bulunan Şirket-i Hayriye müstahdemînini sinesinde cem' etmiş bulunuyor.

İşte bugün, Türkiye İşçi Fırkası her zamankinden çok kuvvetli olarak üçüncü kongresini akde muvaffak oldu. Kongrede üç mühim madde ruznameye ithal edilmişti.

Birinci madde, senelik bilânçonun tasdikine taalluk eder. Reis-i umuminin verdiği mufassal izahat üzerine, bilânço murahhaslarca tetkik ve tamik edildi. Masârifât makbuzları görüldü, fırkanın varidatına nispeten yapılan masârifâtın miktarı, büyük bir iktisada riayet edildiğini ispat ettiğinden, bilânço memnuniyetle tasdik edildi.

İkinci madde, merkez-i umumi heyet-i idaresi azalarının intihabı idi. Murahhaslar, bermucib-i nizamname rey hakkı ile ehliyet ve liyakatlerinden, namus ve haysiyetlerinden mutmain oldukları, kendileri gibi eli nasırlı olan arkadaşlarından bazılarına rey verdiler. Bittabi bu intihapta kazananların ellerindeki kuvvet idarî bir mahiyeti tecavüz etmiyor. Zira fırka bütün işçilerindir. İşçiler ise mukadderatlarını bir takım şahsiyetlere teslim edemezler.

Üçüncü madde, nizamnamede amelenin hayatına taalluk eden bazı esaslı maddelerde tadilat icrasından ibaret idi. Bu da sağlam bir fikir, esaslı bir gaye ile düşünüen işçilerce zarurî ve mübrem görüldüğünden kemal-i muvaffakiyetle yapıldı. Bilhassa İşçi Sosyalist Fırkası namının Türkiye İşçi Fırkası altında çalışması bütün murahhaslarca kabul ve tensip edildi.

İki buçuk saat kadar devam eden kongre müzakeratı bütün manasıyla büyük bir faaliyet içinde cereyan etti. Neticeyi öğrenen bütün işçilerde büyük bir memnuniyet ve meserret uyandı. Murahhaslar pek mühim mukarrerat ittihaz ve intihabatlarını ikmal etmişler ve kongre de hitam bulmuştu ki: bilhassa davet edilen, Aydınlık mecmuasının mümtaz ve sevimli siması Doktor Şefik Hüsnü arkadaş, işçileri ziyarete geldi. Esasen evvelce ziyarete geleceğini işitebilmek fırsatına nail olan bazı işçiler de intizarda bulunuyordu. Şefik arkadaş işçilerin arasında biraz dertleştikten sonra, riyaset mahalline gelerek müfit bir konferans verdi.

Türkiye İşçi Fırkası elim vaziyetler içinde yılmadan, bıkmadan çalışarak bugünkü vaziyete geldi ve memleketin en kuvvetli bir fırkası oldu. Bugün fırkadan intizar edilen bir şey varsa bütün Türkiye deniz işçilerini bir araya toplamaya muvaffak olmasıdır. Tevfik-i ilahi gayrete âşıktır.

Abdullah Vehbi

İstanbul Umum Amele Birliği

Bu nam altında bir cemiyet teşekkül ettiğini, geçen nüshamızda karilerimize haber vermiştik. “İleri” refikimiz tarafından iktibas edilen o birkaç cümle, amele muhitlerinde intizarın fevkinde kil ü kali mucip oldu. Bu münakaşa bazılarının hoşuna gitmedi. Fakat bizi pek memnun etti. Amelenin kendisine taalluk eden meselelerle bizzat meşgul olmak ihtiyacını duyması, terakki yolunda büyük bir adımdır. Bundan sonra da her yeni mesele tahaddüsünde, bu defaki gibi hararetle lehte ve aleyhte konuşulması, beyan-ı mütalaa edilmesi şiddetle arzu edilecek bir şeydir.

Bu azametli ismi taşıyan cemiyetin teessüsüyle, meydana çıkan meselelerin ehemmiyetine mebni nokta-i nazarımızı daha etraflı bir tarzda izah etmeye lüzum gördük.

Müteşebbislerin hüviyeti hususunda ısrar edecek değiliz. Menafi-i umumiyenin icap ettirdiğinden fazla, şahıslarla uğraşmak muvafık olmadığı aşikârdır. Amele hareketinin selameti namına evvelce hatırlatmaya lüzum gördüğümüz hakikatlere, bu itibarla, yeni bir şey ilave etmeyeceğiz. Fakat onların bilinmesi lazım idi. Bilmeyenler varsa, artık öğrenmiş olmalıdır.

Bugün esasat hakkındaki tenkitlerimizi yazmak niyetindeyiz. Bir amele cemiyetinin, ihafe ve ıtma gibi tesirlerden beri kalmak için, sermayedar cemiyetleriyle aynı sakıf altında değil, aynı mahallede bile bulunması caiz değildir. Bu, cemiyet için bir hıfz-ı sıhhat meselesidir. İstanbul Umum Amele Birliği'nin, sermayedarlığın inkişafına çalışmak isteyen ve bu maksatla ticaret ve sanayi birlikleri etrafında sermayedarları toplamaya uğraşan kimseler tarafından tesis edilmesi ve bu nevi teşkilatlarla aynı çatı altında yerleşmesi kadar gayr-ı ahlakî ve amele menafine muzır bir şey tasavvur etmiyoruz. Bu vaziyet karşısında, bu işe ön ayak olanların samimiyetinden şüphe etmekte, amelenin yerden göge kadar hakkı vardır. Bize deniliyor ki, bütün bu gayr-i mütecanis faaliyetler, millî gayelere hizmet için yapılıyor. Biz emperyalizmin tasallutuna karşı, bütün milleti harekete getirerek meşru ve şanlı bir cidal açan millî teşkilata edilecek en müessir ve feyyaz hizmetin, amele sınıfını aldatmak ve uyutmak olduğunu zannetmiyoruz. Bilakis ameleyi şuurlandırmak ve hakiki bir sınıf birliğine isal etmekle bu maksadın husul bulacağına iman ediyoruz.

İleriye sürülen nizamname de, ameleyi tatmin etmekten çok uzaktır. Bugün mümkün mertebe onu, fuzulî yabancı tahakkümlerden kurtarmaya, mukadderatını bizzat kendi eline teslim etmeye doğru bir temayül mevcuttur. Bu suretle şimdiye kadar olduğu gibi, işçilerin bazı ellerde alet ve oyuncak olmalarının önüne geçmek mevzubahistir. Hâlbuki yukarıdan aşağıya bir atıfet gibi, ameleye uzatılan nizamname, amelenin rey-i haricinde toplanmış olan müessislere ve kendi kendine teşekkül etmiş olan heyet-i merkeziyeye, derneklere dâhil olacak azanın, birlik icraatını kontrol etmesini imkânsız kılan hukuk bahşediyor. Onuncu, on birinci ve on ikinci maddeler mucibince doğrudan doğruya merkez-i umumiye aza kaydolunabilecek; dernekler – yani şubeler – kongreye yalnız yüzde bir veyahut iki nispetinde mümessil gönderirken, müessisler ve bütün merkez-i umumiye mukayyed azaların heyet-i mecmuası kongreye iştirak hakkını haiz olacak; kimseyi temsil etmeyen ve salahiyetini yalnız kendisinden alan bu sonraki azalar daima kahir bir ekseriyete malik bulunacaklardır. Merkez-i umumîye doğrudan aza kaydolunması ve elli müessisin, her türlü kongre intihaplarının fevkinde hukuka malik bulunması, hiçbir cemiyette görülmemiş imtiyazlardır. Ve amele menafii için bundan muzır bir istibdat olamaz. Bu gibi hayatî noktaları üstün kör bir tarzda tespit eden ve idare-i maliyeyi

kaale bile almayan nizamname, içinde çırpındığımız adam fakrına nazaran tasavvuruna bile imkân olmayan bir takım “âli” müesseseler halk ediyor. Nizamnamedeki “âli encümenlerin” göz boyamaktan başka bir faydası yoktur zannındayız.

Son bir nazari itiraz: Amele sınıfının birkaç beynelmilel tesanüt ve irtibat müesseseleri vardır. Bunlardan birine intisap, derin bir manayı tazammun eden bir harekettir. Gerçi her şeye bigâne yaşayan memleketimizde, beynelmileller hakkında vazıh bir fikir mevcut olmadığı için kimse onlara giren çıkan ile iştigal etmez. Fakat millî istiklal davamız nokta-i nazarından gayet mühim olan bu bahsi biraz karıştırmayı lüzumlu buluyoruz. İstanbul Amele Birliği'nin başında bulunanlar arasında İkinci Beynelmielel'e dâhil olan ve bu sıfatla bazı kongrelere iştirak edenler bulunduğundan bu beynelmielel hakkında karilerimizi muhtasaran tenvir edeceğiz. İkinci Beynelmielel'in ele başarıları, Garp sermayedarlığının emperyalist gayelerini tasvip ve her biri kendi milletinin burjuvazyası tarafına geçerek, amele davasına hıyanet eden şahsiyetlerdir. Hükümetlerinin siyasetini idare etmek veya ona müzahir olmak dolayısıyla bu beynelmielel azaları Türkiye'yi, İtilaf emperyalizminin taht-ı esarete almasına da ya taraftar olmuşlar yahut ses çıkarmamışlardır. Zaten İkinci Beynelmielel'deki kanaate göre, beşeriyet, biri dün ve geri, diğeri yüksek ve medeni olmak üzere iki türlü insandan mürekkeptir. Ve zaruret-i maslahat, seviyesi yüksek olanların, iptidai ve kabiliyetsiz akvamı hâkimiyetleri altına almalarını icap ettirir. Şark akvamı meyanında Türkler de bu ikinci cinsten olmakla, İkinci Beynelmielelciler taht-ı vesayete alınmamızı tasvip etmişlerdir. Bir Türk amelesinin veya amele rehberinin, bizzat kendi milletinin hayat ve istiklal haklarını inkâr eden ve Avrupa amelesiyile Şark amelesisi arasında fark gözetken böyle bir beynelmielele intisabı ya affedilmez bir **hiffet**, yahut emsalsiz bir hıyanettir. Bugün Avrupa amelesinin ekseriyet-i azimesi, bize bütün mevcudiyetiyle müzahirdir. Ve teşkilatlarıyla lehimizde, hükümetleri nezdinde tazyiklerde bulunmaktadır. Hükümetler, bila-tereddüt üzerimize hücum etmiyorlarsa, bu tazyik ve tehditten korktukları içindir. Bir Türk amelesinin yeri olsa olsa, bize bilfiil dostluk gösteren bu kitlelerin mensup olduğu beynelmielel saflarındadır.

Fakat nazariyatı bir kenara bırakalım da önümüzde cereyan eden hadisatın bize ne emrettiğini tetkik edelim. İstanbul Birliği, şehrimizin en mühim bir işçi zümresi olan tramvaycılar arasına yeni bir nifak tohumu ekmiş; zaten mevcut olan ayrılık gayrılıklara bir yeni inkısam sebebi daha ilave etmiştir. Bu uygunsuz halin neticesi, şahsi kavgalardan, dâhilî rekabetlerden nefret ederek, bir kenara çekilmiş bekleyen bî-tarafların adedi günden güne artmaktadır. Daha ziyade tramvay amelesisi için yapılmışa benzeyen birlik, amele meyanında müfit bir vazife görmek arzusunda ise, muhtelif içtihatla olan amelenin, istememek hususunda ittifak ettiği unsurlara veda ederek, nizamnamesini muvafık bir şekle sokar; bahçıvanlarla, sebzcilerle, fırıncılarla iştigalden vazgeçer; hakiki bir tramvay veya nakliye amelesisi birliği halini alır. Son zamanlarda, yekdiğere zıt muhtelif tramvaycı zümreleriyle olan temasımız, bize şu kanaati verdi: Eğer muhtelif teşkilatlarda, amelenin başında durmakta taannüt eden birkaç şahıs çekilecek olursa, bütün tramvay müstahdemîninin birleşmesi bir emr-i vaki haline girecektir. Mevzubahis olan kimselerin harekâtını idare eden ya samimi bir hüsn-i niyettir ya değildir? Birinci şıkta, amele sınıfının menfaati namına mevkilerini terk etmeleri ve sıraya girerek, birer fert gibi, hizmet etmeleri lazım gelir. İkinci halde ise yerlerinden kımıldamazlar. Bu takdirde amelenin bir ağızdan onları reddetmesi ve kendi aralarında birleşerek, kimsenin tefrikayı idameye muvaffak olamayacağını göstermesi icap eder. Şimdiden muhtelif

cemiyetlere mensup tramvaycılarının, yekdiğeriyle temasa geçerek, bu meseleleri, bî-taraflarla beraber müzakere etmelerini tavsiye ederiz.

Selim Necati

Ziyaret

Küçük Hikâye

Issız ve serin bir geceydi... Yerden yükselen sis tabakaları yavaş yavaş ortalığı örtüyor, kırlar, ovalar, şehir ve fabrikalar hep bu sis altında kalıyordu...

İnce, beyaz yol – topraktan bir kayış gibi – iki sis denizi arasında uzayıp gidiyordu...

Karşımda büyük bir demir fabrikası birdenbire yükseldi... Geniş ve muhteşem bir kızılık sisler arasında gözlere çarpıyor, kalplere derin bir heyecan, ruhlara ani bir haşyet veriyordu... İnsan, adeta esatirî bir âlemde, iyilik ve güzellik dünyasında yaşıyor gibi...

Ben, yolun bir kenarında durmuş, manzarayı hayretle seyrediyordum. Sis, gittikçe koyulaşıyor, yıvışık, yapışkan bir şekil alıyordu...

Solda, esrarengiz orman, kocaman bir hayalet gibi duruyor... Başımı sağa çevirdim, büyük fabrikanın ağır ve derin iniltileri bana kadar geliyordu... Ansızın, karanlığı yutan bir şimşek gibi, uzun ve acı bir düdük sesi duyuldu... Akşamın saat altısıydı... Muazzam bir halk kitlesi gece işine hazırlanmalı... Bu sada onları, oraya, mezara bütün hayatlarını verecekleri fabrikaya çağırıyordu. Çok geçmeden işçiler, kirli önlükleri, kansız ve sarı yüzleriyle karşıdan sökün ettiler...

Az sonra yol, yine o eski ıssız ve ölü vaziyetini aldı... Ben ilerledim... İnsan, nerede bulunduğunu unutacak kadar, sis kesif idi... Sanki bulutlardan, etrafa hüznün ve kasvet yağıyordu...

Çok hafif bir rüzgâr ince bir nefes gibi soluyor...

Her şey, ağır bir cismin tazyiki altında ezilmiş, öylece duruyor ve hep ezici şeyler hatırlatıyor. Uzaktan, fabrikaya giden bir işçi grubu görüldü... Koşmalarından, gece işine geç kaldıkları anlaşılıyordu... Gözümden kayboldukları zaman, ben tekrar, fabrikanın müheyyib bacasına doğru döndüm. O, karşıda, beyaz sis dalgaları arasında kızıl bir alev gibi yanıyordu...

Esrarengiz, korkunç ve efsaneviydi... Kızılıklar içinden gelen kara ve boğucu dumanlar, bana, işçilerin et ve kemik kokularını taşıyor gibi geldi... Birden, arkamda hafif, hastalıklı bir nefes duydum. Bu cansız soluk, sanki ölüm, acı ve felaket taşıyordu... O kadar bitkindi... Başımı çevirdim: Asasına dayanmış ihtiyar bir kadın dinleniyordu. İki kat olmuş... Belli ki çok yorgundu...

Sırtındaki yırtık çarşaf, üstünden düşecek gibi... O anda, yüreğimi acı bir şey dağladı... Derhal sordum:

– Nine, böyle geç vakit nereye?.. Bu تنها yerlerden korkmuyor musun?..

İhtiyar, yüzünü bana çevirdi... Sopasına dayanarak, kederden ve ihtiyarlıktan titreyen başını yukarı kaldırdı. Sorduklarımı duymamış gibi:

– Demir fabrikasına nereden gidilir oğlum?..

dedi... Ben şaşırılmış, ona bakıyordum... O başını manidar bir tarzda sallayarak ilave etti:

–Şu kocaman demirlerin yapıldığı fabrikaya!.. Tekrar sordum:

– Oraya kimin yanına gideceksin?.

Kadın, yavaş yavaş doğrularak, titrek, üzücü bir sesle cevap verdi:

– Biricik oğlumu aramaya gidiyorum... O artık benim bir tanemdir... Ağabeyleri bu fabrikada can verdiler... Biri, hastalıktan, çok çalışmaktan öldü... Biri de hapishanede çürüdü... Niçin grev yaptın, sen komünistsin dediler... Şimdi en küçüğünü, bunu da oraya, adamlar arasına, çalışmaya gönderdim... Yaşamak çok güç, geçim pek zorlu... Evladım demirlerin yapıldığı bu fabrikada hastalanmış... Mektupla bana öyle yazdılar... Allah saklasın!.. O henüz o kadar genç ki...

İşte üç gündür ki yoldayım... Kime rast geldiysen yol sordum... Elleriyle bu tarafı, fabrika tarafını gösterdiler... Ve ben hep bu tarafa, bu kızılığın görüldüğü tarafa geldim... Bu görünen fabrika mı?..

– Evet, dedim. Ve ellerimle, sisler arasında yükselen korkunç ve felaket-engiz bacayı gösterdim...

Kadın:

– Bu kemerler mi?.

diye ilave etti... Adeta yanlış söylediğimden korkuyordu...

– Evet, evet onlar, dedim... Nah, şuracıkta...

Kadın, teşekkür ederek, sarsak adımlarla, fabrikaya, o insan cellâdına doğru yollandı.

Kânunusani 923

Memduh Necdet

İktisat Kongresinde İşçi ve Köylü Sınıflarının Mevkii

Bu memleketin hakiki sahipleri, efendileri işçi ve köylülerdir. Türkiye’de tabiatın ihtiva ettiğinden maada, yegâne servet, halkımızın iş kuvvetidir.

Maatteessüf bu iş kuvveti, henüz kendi kendine buyuracak bir vaziyette değildir. İstihsal işlerinde ufak bir hisse-i iştiraki bile olmayan bir yerli sermayedarlar sınıfı, birçok millî kıymetleri ellerinde cem etmeye muvaffak olmuştur. Bu sınıf, Avrupa sermayedarlarıyla müştereken, çalışan halkımızı esir gibi kullanmakta ve istismar etmektedir.

Eğer cidden iktisadiyatımızı inkişaf ettirmek, sanayimizi yükseltmek, hariçten mamul eşya ithal etmek ihtiyacından vareste kalacak derecede vâsi istihsalatta bulunmak azminde isek, bu muazzam teşebbüsata, elimizde topraklarımızın sakladığı, menabi-i tabiiye ile, halkımızın iş kabiliyetinden başka hiçbir şey bulunmadan girişmek ızdırarında bulunduğumuzu, bir an bile hatırdan çıkarmamalıyız. Memleketimizi asrileştirmek, bir mamureye kalb etmek için, beynelmilel sermaye ile öyle bir şirket akdetmeye mecburuz ki, onda biz hemen münhasıran sa’yi temsil edeceğiz. Kâfi derecede tedbirli davranmaz ve bu nokta-i nazardan hareket etmezsek, imzalayacağımız mukavelenamelerde, farkına varmaksızın, milleti, ecnebi sermayedarlara satmak tehlikesine maruz kalacağız. Bu mülahazata mebnidir ki, biz öteden beri, Türk devletinin bir erbab-ı mesai devleti olması lüzumunda ısrar etmekteyiz.

O halde kendimi için bir iktisat usulü tespit ederken, nazar-ı itibara alacağımız avamilin merkez-i sikletini sa’y = iş kuvveti teşkil etmelidir. Hedefimiz çalışan halkımızın vücuda getireceği veya kabil-i istifade kılacağı tabii ve sınaî kıymetlerin kısa bir vade hululünde, köylü ve işçilerimize, bila-kayd u şart aidiyetini temin olmalıdır. Servet membalarımız üzerinde ve bazı sınaî tesisat yapmak hususunda, ecnebi veya yerli sermayelere bahşedeceğimiz hukuk ve imtiyazat, kısa zamanlarla mukayyed olmalı ve bilahare tatbikine lüzum görmemiz muhtemel olan umumî istihsal programlarını körletecek tarzda serbestî-i hareketimizi de tahdit etmemelidir. Çalışma şartlarını bütün teferruatıyla tespit eden ve çalışanları maddi ve manevi tereddidi ve inhitattan muhafaza eden iş nizamlarına, tekml sermayedarların riayeti bervech-i peşin temin kılınmalıdır.

* * *

Bu esaslara göre, bugünlerde açılacak İktisat Kongresi’nde, iktisadiyatımızın en mühim amili olan işçi ve köylümüzün, pek müstesna bir mevkii olmak lazım gelir. Yalnız bu kadarını da biz kâfi görmüyoruz. O itikattayız ki, kongre müzakeratı esnasında, müspet ve müsmir bir neticeye varılmak arzu edilirse, bütün düşüncelerin işçi menafii, işçi sınıfının azami inkişafı nokta-i nazarında temerküz etmesi icap edecektir. Sırf bir tüccar, sırf bir bankacı, sırf bir sermayedar fabrikacı görüşüyle çizilecek bina projesi kâğıt üzerinde veya kongre salonunda kalmaya mahkûm bir nazariyeden başka bir şey olamaz. Zira hemen münhasıran köylü ve işçilerden ibaret olan milletimizi, sadece iş kuvvetinden istifade edilebilecek bir unsur telakki etmek suretiyle, iş yapmaya teşebbüs edecek banker, tüccar veya fabrikacı, millettaşımız bile olsa, muhakkak bizi garp sermayedarlarına satmayı tasdim etmiştir. Bugün, en dar zekâlî olanlarca da müsellemdir ki, Türkiye’ye, faaliyete girişmek için, celbetmeye mecbur bulunduğumuz istihsal âlât ve makinelerinin bedelini tediye kâfi bir sermayeyi bile, aramızda toplayıp tedarik etmeye imkân yoktur. Demek oluyor ki, sırf sermayedar nokta-i nazarını güden

yerli zengin, hiç şüphesiz samimi değildir; kendi varlığına güvenmiyor; ileride cahil halkımızı, garp sermayedarı namına soymak, istismar etmek suretiyle kendisi de çöpürlenmeyi tasarlıyor.

Bu gibilerin maskesi aşağı indirilir; milliyetperverlik, fedakârlık kisvesi altında, nasıl hasis birer bazergân ruhu taşıdıkları gösterilirse, başta millî kurtuluşumuza rehberlik edenler olmak üzere, hiçbir ferdin, bu tarzda iktisadiyatımızın yanlış bir mecraya sokulmasına rıza göstermeyeceği bedihidir. Tehdit edilen siyasi istiklalini korumak için sel gibi kanlar akıttıktan sonra kendi ihtiyarıyla iktisadi esareti kabul edecek bir millet tasavvur etmiyoruz. Herhalde bu, Türk milleti değildir.

Kongrede kendi mevkii ve fikriyatının ehemmiyeti bu kadar büyük olan amele sınıfının temsili meselesinin son derecede ihmal edilmiş olmasına hayret ve teessürden kendimizi alamıyoruz. Mevcut amele cemiyetlerine, toplu işçi zümrelerine müracaat edilecek yerde, köy ve şehir erbab-ı mesaisi namına gönderileceklerin tayini vali ve mutasarrıflara havale edilmiştir. Ve bu tayin adeta bir memur nasbı gibi bir şekilde yapılmaktadır. Amele işleriyle az veya çok alakası olan bazı kimseler istimzaç edilmeksizin, reyleri sorulmaksızın, İstanbul'dan İktisat Kongresi'ne amele murahhasları tayin olunmuştur. Ciddiyetle kabil-i telif olmayan bu hareketin amele üzerinde yaptığı pek fena tesirden sarf-ı nazar, bu sözde amele murahhaslarının, vaziyeti tetkik edip amele temayülâtını anlamalarına ve edinecekleri fikre göre teklifat ve müdafaatta bulunmak için hazırlanmalarına bile imkân bırakılmamıştır.

Zaten, hükümetin ön ayak olduğu bu mü'temere iştirak edecek yoksul murahhaslara harcırah vermek mevzubahis olmadığından, amele murahhaslarından ekseriyetinin, gitmeye muvaffak olamayacağını, son dakikada istihbar ettik. İş tayinle olduğu cihetle, tahsisat verilmemesi isabet olmuştur. Aksi takdirde, murahhasların büsbütün makamat-ı resmiyenin tesiri altında kalmasından korkulurdu. Hâlbuki bir amele vekili ancak, hiçbir kimseye ve hiçbir makama maddi bir alaka ile merbut olmadığı takdirde, amele hukukunu müdafa kuvvetini kendisinde bulur. Fakat bu yüzden İstanbul amelesinin bu kongrede temsil edilmemesi de doğru olmaz. Muhtelif amele teşkilatları, azaları meyanında bir miktar para toplayarak hiç olmazsa iki şuurlu işçiyi, muayyen bir programla İzmir'e göndermelidirler.

* * *

Bu programda başlıca ne gibi teklifler yapılmalıdır? Bu teklifler ziraata, sanayiye, ticarete ve işçi hukukuna ait olmak üzere dört kısma ayrılabilir. Bunların her biri hakkında düşündüklerimizi, muhtasaran olsun kaydetmeye, yerimiz müsait olmadığından, ziraat hakkında kısa birkaç mütalaadan sonra, yalnız amelenin tasdikini talep edebileceği kendi haklarını tadad ile iktifa edeceğiz.

Ziraat, memleketimizin en birinci istihsal membaıdır. İleride vücuda getireceğimiz sanayi daha ziyade, sanayi-i ziraiye olacaktır. Toprağımızı vâsi mikyasta ve fennî usullerle işlediğimiz nispette, mevadd-ı ibtidaiyemiz bol olacak; ve sanayi aynı nispette inkişaf edecektir. Fakat bugünkü şerait, ziraattan hakkıyla istifade etmemize, hiç de müsait değildir. Köylümüzün emeklerinin heba olmasına mani olacak, yeni bir ziraat siyaseti, kabul etmemize eşedd-i ihtiyaç vardır. 1) Büyük çiftlikler hükümet tarafından istimplâk edilmeli ve son asrî terakkiyata muvafık bir tarzda, mütehassısların nezareti altında işletilerek, civar köylü için bir numune mektebi vazifesini görmelidir. Köy gençleri ve çocukları bu çiftliklerde muayyen zamanlarda çıraklık

etmeye mecbur tutulmalı ve köylünün yeni usullerle mümarese peyda etmesine yardım edilmelidir.

2) Âlât ve edevat ve hayvanatı mahdud küçük arazi sahipleri, birleşerek ziraat kooperatifleri teşkil etmeye ve bu kooperatifler vasıtasıyla, bir taraftan müştereken kullanılmak üzere, traktör ve harman makinesi gibi münferiden tedarik edemeyecekleri makinelerden istifadeleri temin olunmalı; bir taraftan mahsulâtlarını satmak hususunda muhtekir tüccarların, pahalıya mal olan delaletinden kurtarılmalı.

3) Araziden mahrum köylülere, toprak verilmeli ve mümkün mertebe ziraat komünaları teşkil ederek istihsalde bulunmalarına delalet olunmalıdır.

4) Bu son iki sınıf köylüye vâsi mikyasta muavenette bulunacak köy bankaları tesisi, köy iktisadiyatının terakkisi için bir zarurettir.

Ş. H.

Amelenin sermayedar nizamı altında kabul ettirmeksizin idame-i mevcudiyet edemeyeceği mevad bervech-i âtidir:

1- Yevmiye sekiz saat çalışma müddetinin kabulü. (Maden ocaklarında, yeraltında çalışanların altı saatten fazla çalıştırılmaması.)

2- Alelumum gece çalışmanın memnuiyeti. (Fakat mecburiyet halinde yevmiyenin saat hesabıyla iki misli itası ve dört saatten fazla çalıştırılmaması.)

3- 14 yaşından aşağı çocukların çalıştırılmasının menedilmesi.

4- 14-18 yaşındaki çocukların altı saatten fazla çalıştırılmaması ve la-akal günde iki saat tahsil görmelerinin patronlar tarafından taht-ı temine alınması ve maden ocakları, yeraltı gibi yerlerde çalıştırılmamaları.

5- Kadın ve çocukların gece çalıştırılmalarının katiyen ve bila-kayd u şart menedilmesi.

6- Kadın işçilerin vaz'-ı hamldan evvel ve sonra sekizer hafta mezun addedilmesi ve yevmiyelerinin tam olarak itası.

7- Kadınların ay başlarında üç gün tam yevmiye ile mezun addedilmeleri ve aynı iş için erkek ücreti itası.

8- Amelelerin çalıştıkları fabrikada veya civarında ameale kulüpleri küşadına patronların mecbur tutulması.

9- Hastalananların meccanen tedavisi için fabrikalar civarında hastahaneler ve eczahaneler tesisi.

10- İş esnasında sakatlananların sigorta edilmesi ve gerek ecel-i mevduyla ve gerekse kazaen vefat edenlerin muhtaç aile ve çocuklarının iaşe ve iskânlarının taht-ı temine alınması.

11- Fabrika ve imalathanelerde ameleler tarafından müntehab komiteler teşkiline müsaade edilmesi ve patronlarla ameleler arasındaki münasebatın bu komiteler vasıtasıyla olması usulünün kabulü. Fabrika ve imalathane amele komiteleri tarafından müessesenin her türlü muamelat ve hesabatının tetkik ve kontrol edilmesi hakkının tanınması.

12- Sendikalarla patronlar arasında müşterek mukavele yapılması usulünün kabulü.

13- Vasati yevmiyelerin sendika merkezleri tarafından tayini. Ve yevmiyelerin, her sene İktisat Vekâleti tarafından her vilayette tayin ettirilecek asgari maişet fiyatından d n olmaması.

14- Patronlarla amele arasında tahaddüs edecek ihtilafatın halli için müsavi hukuk ve reye malik muhtelit komisyonlar teşkili.

15- Amelelerin tabii haklarını elde etmek için en mühim silahı olan grevin kanunen kabulü.

16- Ameleler için haftada 42 saatlik mütemadi istirahat müddetinin kabulü ve bir sene iŐ başında bulunan her ameleye senede bir ay mezuniyet itası ve bu zamanlarda yevmiyesinin tam olarak verilmesi.

17- Fabrikatör veya müteşebbislerin ameleler için ma-aile yaŐayabilmek üzere fabrika ve madenler civarında sıhhi meskenler inŐasına mecbur tutulması.

18- Bu meskenler inŐa olununcaya kadar amelelerin meskenlerinden fabrika veya madenlere kadar gitmek için geçirecekleri zamanın, sekiz saat çalışma zamanından addedilmesi.

19- İŐsizler için bir sigorta tesisi.

20- Fabrikalar, imalathaneler ve müessesat ve maden ocaklarına giren ve çıkan amelelerin sendikalar tarafından alınıp çıkarılması ve bilhassa patronlar tarafından amelelerin ihracının men olunması.

21- Gerek hastaların meccanen tedavisi ve gerekse kazazedeler ve ölenlerin ailesi ve iŐsizlerin emr-i iaşe ve iskânlarının temini için teşkil edilecek sandığın varidatını temin için bilumum patronlara ve m essesata (sigorta vergisi) unvanıyla bir vergi tarhı ve sigorta varidatının amele sendikaları tarafından idare ve kontrolü usulünün kabulü.

22- Amelelere hiçbir zaman, hiçbir yerde ceza-yı nakdî y kletilmemesi.

23- Amelenin Avrupa'da olduğu gibi tamamıyla serbest sendikalar tesis etmesi hakkının tanınması ve amele sendika ve birliklerinin mümasil beynelmilel teşkilatlarla münasebet ve rabıta tesis etmekte tamamen h r olması.

İştirakiyûn Beyannamesi

Yazan: K. Marx ve F. Engels

Tercüme eden: Doktor Ş. Hüsnü

25 – Bundan maada, gördüğümüz gibi, sanayinin terakkisi, proletaryaya hâkim sınıftan cesim kısımları, ilave eder veya hiç değilse onların mevcudiyetini tehdit eder. Sınıflarından sukut etmiş bu burjuvalar dahi proletaryaya birçok vesait-i terbiyeviye temin ederler.

Hülâsa, sınıf mücadelesi kati bir dakikasına her yaklaştığı zaman, hâkim sınıfın ve bütün eski cemiyetin inhilal amelîyesi öyle bir şiddet, öyle bir huşunet ihraz eder ki iktidar makamına sahip olanlardan küçük bir grup kendi sınıfından ayrılır ve istikbal kendisine ait olan inkılâpçı sınıfa iltihak eder. Nasıl vaktiyle ahalinin bir kısmı burjuvazyaya geçmişse, tıpkı bunun gibi zamanımızda, burjuvazyanın bir kısmı proletaryaya geçer ve bilhassa bu hal tarihî hareketin heyet-i mecmuasının idrakine kadar yükselebilen birkaç burjuva fikriyatçısı için vakidir.

26 – Zamanımızda burjuvazyaya muhalefet eden bütün sınıflardan yalnız proletarya hakikaten inkılâpçı bir sınıftır. Büyük sanayi muvacehesinde diğer sınıflar erir ve mahvolurlar. Proletarya ise en halis mahsulü gibi ondan neşet eder.

Mutavassıt sınıflar, küçük sanatkâr, küçük tüccar, esnaf ve köylüler; burjuvazyaya ancak tehlike altında bulunan kendi mutavassıt sınıf mevcudiyetlerini sıyanet etmek için hücum ederler. Buna mebni inkılâpçı değil, fakat muhafazakârdırlar. Daha ileri giderek onlara mürteci diyebiliriz; zira tarihin çarkını tersine çevirmek teşebbüsünde bulunurlar. Yahut inkılâpçı iseler, proletarya içinde hallolmaya mahkûm bulduklarını idrak ettikleri için inkılâpçıdırlar. Bu takdirde hal-i hazır menfaatlerini değil, lakin müstakbel menfaatlerini müdafaa ederler. Kendi nokta-i nazarlarını terk ederek proletarya nokta-i nazarına geçerler.

Serseri proletaryaya, eski cemiyetin en süfli tabakalarını teşkil eden bu süprüntülere gelince, bazen proletarya inkılâbı onu da, âni bir sarsıntı ile hareketi içinde sürükler. Mamafih vaziyet-i hayatiyesi kendisini daha ziyade irticai manevralar için, satın alınmaya ruy-ı rıza göstermeye mütemayil kılacaktır.

27 – Eski cemiyetin mevcudiyet şeraiti, proletaryaya tayin edilen mevcudiyet şartları vasıtasıyla tahrip olunmuştur. Proletaryanın mülkü yoktur. Onun zevce ve çocuklarıyla münasebetinin artık burjuva rabitalarıyla hiç alakası yoktur. Asrî sınaî iş içinde; İngiltere, Fransa, Amerika ve Almanya için aynı olan, sermayeye, asrî tâbiyeti altında her millî hususiyetini kaybetmiştir. Kanunlar, ahlak, din, onun için her biri arkasında bir burjuva menfaati gizlenen burjuva itikadat-ı batılasından ibarettirler.

28 – Şimdiye kadar yekdiğerini müteakip, iktidara vaz-ı yed eden bütün sınıflar, teknil cemiyeti, kendi iratlarını teminat altına koyan şartlara mahkûm etmek suretiyle, kazanılmış vaziyet-i iktisadiyelerini muhafaza etmeye çabalıyorlardı. Proleterler, şimdiye kadar kendilerine bir gelir hissesi verilen usulleri ilga etmek suretiyle, ancak içtimaî müstahsil kuvvetleri elde edebileceklerdir. Yani demek oluyor ki iradın tevzii hakkında mevcut bütün idare usulünü ilga etmelidirler. Proletaryanın kendisine ait sıyanet edilecek hiçbir şeyleri yoktur. Bilakis şimdiye kadarki bütün hususi teminatları, bütün hususi muhafaza tertibatını tahrip etmelidirler.

29 – Şimdiye kadar bütün içtimaî hareketler ekalliyetler tarafından yahut ekalliyetler menfaatine yapılmıştı. Proletarya hareketi ekseriyet-i azimenin, ekseriyet-i azime menfaatine hareketidir. Eğer cemiyet-i haziranın en süfli tabakası olan proletarya ayaklanacak, başını kaldıracak olursa, bu isyanın infilakı, resmî cemiyeti teşkil eden tabakat-ı âliyeyi beraber alıp getirmesi iktiza eder.

30 – Proletaryanın burjuvazyaya karşı mücadelesi esasında öyle olmamakla beraber şeklen bir millî mücadele olacaktır. Bedihidir ki her memleketin proletaryası evvel emirde kendi burjuvazyasının hakkından gelmek mecburiyetindedir.

Bu tarzda proletarya inkişafının en umumi safahatını tasvir etmekle, hal-i hazır cemiyette az çok gizli olarak mevcut vatandaş muharebesini açık bir inkılap halinde infilak ettiği ve burjuvayı cebren devirerek, proletaryanın kendi hâkimiyetini tesis edeceği noktaya kadar takip ettik.

31 – Bugüne kadar bütün cemiyetler, gördük ki ezen ve ezilen sınıfların zıddiyeti üzerine istinat etmiştir. Fakat bir sınıfı ezebilmek için onun hiç değilse esirlik hayatını devam ettirebilecek şeraiti temin etmek lazım gelir. Köle, köleliğine rağmen nahiyenin (komünanın) azası sırasına yükselmişti. Derebeylik mutlakîyetinin boyunduruğu altında küçük burjuva, burjuva olmuştu. Asrî amele, bilakis, sanayinin terakkisiyle yükseleceğine gittikçe daha derin bir surette bizzat kendi sınıf şeraitinin dînune sukut ediyor. İşçi, yoksul, fakir oluyor. Ve fakirlik, ahalinin ve servetin artmasından daha çabuk büyüyor. Böylece aşikâr olarak tahakkuk ediyor ki burjuvazyaya, bundan böyle cemiyetin hâkim sınıfı olarak kalmaya ve kendi sınıf mevcudiyeti şartlarını muta' bir kanun gibi cemiyete kabul ettirmeye muktedir değildir. Hükümet etmeye kabiliyetsiz olmuştur. Zira artık esirlerine esarete tahammül için icap eden esbab-ı tayyüşü temin etmekten âcizdir. Onların öyle bir hale düşmesine rıza göstermesi icap ediyor ki, bu halde onlar vasıtasıyla doyunacağına, kendisi onları doyurması lazımdır. Cemiyet artık bu burjuvazyaya hâkimiyeti altında yaşayamaz. Yani artık burjuvazyanın mevcudiyeti, cemiyetin hayatı ile kabil-i tevfiğ değildir.

32 – Burjuvazyanın mevcudiyetinin ve hâkimiyetinin başlıca merbut bulunduğu şart, eşhas-ı hususiyenin elinde servetlerin terakümü, sermayenin teşekkülü ve tezayüdüdür. Onsuz sermayenin mevcut olamayacağı şart da ücretli işçiliktir. Ücretli işçiliğin yegâne istinatgâhı, amelelerin kendi aralarındaki rekabettir. Fakat burjuvazyanın bila-kast ve bila-mukavemet amili bulunduğu sanayinin terakkisi, ameleleri rekabet ile hal-i infirâdda idame edecek yerde, cemiyetler vasıtasıyla, onların inkılâpçı ittihatlarını vücuda getirdi. Böylece büyük sanayinin kendi inkişafı, burjuvazyanın istinat ettiği istimlâk ve istihsal usulünü temelinden tahrip ediyor. Her şeyden evvel burjuvazyaya kendi mezar kazıcılarını husule getiriyor. Burjuvazyanın harabiyeti ve proletaryanın zaferi mütesaviyen her ikisi de gayr-i kabil-i içtinaptır.

2

Proleterler ve Komünistler

33 – Komünistlerin diğer proleterlerle olan münasebeti nedir? Komünistler, diğer amele partileri muvacehesinde ayrı bir parti teşkil etmezler. Proletaryanın kilerden ayrı gayrı menfaatleri yoktur.

Amele hareketine tatbik etmek kasdıyla, ayrı prensipler, esaslar vaz etmezler. Komünistlerle diğer amele fırkaları arasındaki fark şundan ibarettir: 1- Proleterlerin muhtelif millî mücadelelerinde, komünistler, milliyetten müstakil ve teknil proletaryaya müşterek olan menfaatlara nazar-ı dikkati celb ederler ve kıymet verirler; 2- Proletarya ile burjuvazya arasındaki mücadelenin geçirdiği muhtelif safhalarda, komünistler, tam hareketin menafini temsil ederler.

34 – Demek oluyor ki komünistler, tatbikatta, bütün memleketlerdeki amele partilerinin en sabit-kadem kısmını ve ameleye bila-fasıla yeni bir şevk verenidir. Nazariyatta proletarya kitlelerine nazaran, proletarya hareketinin şeraitini, cereyanını ve umumî neticelerini idrak etmekten münbais faikiyete maliktirler.

Yakın gaye, komünistler için, diğer proletarya fırkalarıyla birdir: Proletaryanın sınıf halinde teşkili, burjuva hâkimiyetinin devrilmesi, proletarya tarafından siyasî iktidarın zabtedilmesi.

35 – Komünistlerin nazari telakkiyatı, katiyen şu veya bu cihan ıslahatçıları tarafından keşf ve icat edilmiş fikirler ve esaslar üzerine istinat etmez. O telakkiyat ancak, mevcut bir sınıf mücadelesi ile gözümüz önünde cereyan eden bir tarihî hareket gibi bilfiil mevcut şartların umumî ifadesidirler. Mevcut mülkiyet şartlarının ilgası komünizmin hususî bir vasfı değildir.

36 – Mülkiyet şartlarının cümlesi mütemadiyen karışıklıklara, değişmelere maruz bulunmuştu.

Mesela Fransa İhtilali, burjuva mülkiyeti lehine derebeylik mülkiyetini ilga etti. Lakin ezmeye-i müteahhire burjuva ferdî mülkiyeti; bir sınıf mücadelesi ve insanın insan tarafından istismarı şartları altında mahsulât istihsal ve istimlâkinin vuku bulduğu vaziyetin son ve mükemmel ifadesidir.

Bu itibarla, komünistler, filhakika, nazariyelerini şu terkip ile ifade etmekte haklıdır: ferdî mülkiyetin ilgası.

37 – Ferdin sa'yle, şahsî olarak kazanılmış mülkü ilga etmek istediğimizden dolayı biz komünistlere çok defa taarruzda bulunuldu. Deniliyor ki, bu mülk, her hürriyetin, her faaliyetin, her istiklal-i şahsiyenin temelini teşkil eder.

Acaba, sa'y ile, faaliyetle, istihkak ile kazanılmış olan bu mülk hangisidir? Burjuva mülkiyetinden evvel mevcut olan küçük burjuva, küçük köylü mülkiyetinden mi bahsolunuyor? Onu, bizim ilga etmemize ihtiyaç yoktur. Sanayinin inkişafı şimdiden onu ilga etmiştir ve her gün biraz daha ilga ediyor.

Hal-i hazır burjuva ferdî mülkiyetinden mi bahsolunuyor?

O halde acaba ücretli iş, proleterin işi, bu proleter için bir mülk tevliid ediyor mu? Katiyen değil. Amele, ücretli işi istismar eden ve gündelikçi işlerin miktarını tezyit etmeksizin, çoğalması mümkün olmayan mülkiyeti vücuda getiriyor. Bugünkü şeklinde mülkiyet, sermaye ve ücretli işin muhalif kutupları arasında hareket eder. Bu tezadın iki kutbunu tetkik edelim.

38 – Sermayedar olmak, herhangi bir şahsî vaziyete malik olmak değildir: İstihsalde bir içtimaî mevki işgal etmeyi istilzam eder. Zira sermaye müşterek bir hâsılatır ve ancak

birçoklarının müşterek sa'yiyle faaliyete getirilebilir ve hatta son tahlilde cemiyetin bütün azalarının sa'yiyle ancak semeredar olur.

O halde sermaye bir şahsa merbut bir kudret değil; cemiyetin lazım-ı gayr-i müfariki olan bir kudrettir.

Buna binaen sermaye, bütün cemiyet azalarının müşterek malı addedildiği takdirde şahsî mülkiyet, müşterek mülkiyete kalb edilmiş olmaz. Tebeddül eden, mülkiyetin içtimaî vasfıdır. O, bir sınıf mülkiyeti olmaktan çıkar.

39 – Geçelim ücretli işe.

Ücretli işin vasatî alım fiyatı, asgari ücrettir. Yani işçiyi, kendi işçi şeraiti altında yaşatmak için icap eden taayyüş vasıtalarının mecmuu kadardır. Ücretli işçinin, sa'yiyle elde ettiği şey ancak hayatını idameye kifayet eder, elinde fazla bir şey kalmaz. Biz hayatı sadece devam ettirmek maksadıyla, şahsın, sa'yinin mahsulünü elde etmesi hakkını ilga etmeyi asla istemiyoruz. Bu temellük, kendisine başkalarının sa'yi üzerinde bir iktidar temin etmeye kâfi; bir safî irad bırakmaz. Fakat biz, işçiyi, ancak sermayeyi artırmak için yaşatan, hâkim sınıfın menafii icabına göre onun hayatını temdid eden bir tevzi usulündeki bütün sefaletleri ilga etmek istiyoruz.

40 – Burjuva cemiyetinde, canlı iş, ancak sermayede teraküm etmiş olan işi artırmak için bir vasıta. Komünist cemiyetinde, teraküm etmiş iş, işçilerin hayatını genişletmek, zenginletmek ve tenbih etmek için bir vasıttan ibaret olacaktır.

Burjuva cemiyetinde mazi, hal üzerinde saltanat sürer; komünist cemiyetinde hal, mazi üzerinde saltanat sürecektir. Burjuva cemiyetinde müstakil ve şahsî olan, sermayedir; çalışan fert ne istiklale maliktir, ne şahsiyete.

Bu vaziyeti ilga etmek, işte burjuvazyanın şahsiyeti ve hürriyeti ilga dediği şey! Hakkı da var. Ve hiç şüphesiz, burjuva şahsiyet, istiklal ve hürriyetini ilga etmek murat olunuyor.

41 – Burjuva istihsalinin hal-i hazır şeraiti altında hürriyet denilince ticaret hürriyeti, alım satım hürriyeti anlaşılır.

Fakat artık hiçbir nevi cambazlık kalmazsa, tabiatıyla cambazlık serbestîsi de kalmayacaktır. Serbest satıcılığa müteallik bütün parlak cümleler ve hal-i hazır burjuvazyanın tekmil diğer ahrarâne atıp tutmaları, ancak kurûn-ı vustânın kuyud ve şuruta tabi cambazlığına ve kul ve köle vaziyetindeki burjuvazyaya kıyasen bir manayı haizdir. Her türlü alış verişin, istihsalin tekmil burjuva şartlarının ve bizzat burjuvazyanın, komünizme tevfikân ilgası muvacehesinde bunların hiçbir manası olamaz.

42 – Hülasa, sizin anladığınız manadaki mülkiyeti ilga etmek istediğimizden şikâyet ediyorsunuz. Ve hakikaten de istediğimiz budur.

Sa'yin sermayeye, paraya, irada artık tahvil edilemediğini; kısaca içtimaî iktidarın bi'l-kuvve inhisarını temin etmediğini, şahsî mülkiyetin burjuva mülkiyetine kalb olunamadığını görünce, şahsiyetin ilga edildiğini ilan ediyorsunuz.

Demek ki, size göre, şahıs, burjuva, hem mülk sahibi burjuva olduğunu itiraf ediyorsunuz. Muhakkak bir surette bu şahsiyet ortadan kaldırılmalıdır.

Komünizm hiçbir kimsenin içtimaî mahsulâtı elde etmesine mümanaat etmez; lakin bu mahsulâtı elde etmek suretiyle aherin sa'yini kendisine tabi kılmak iktidarını hazf eder.

43 – Ferdî mülkiyetin ilgası, her türlü faaliyetin tevakkufunu mucip olacağı ve umumî bir haylazlığın herkese sirayet edeceği itirazı ileriye sürüldü.

Böyle olsaydı, burjuva cemiyeti, daha çoktan, haylazlığı içinde mahvolup gidecekti. Zira bu cemiyette çalışanlar zengin olmuyorlar ve zengin olanlar çalışanlar değildir. Kuşkulanan şey şu müptezel hakikate müncer oluyor: Artık sermaye kalmayınca ücretli iş de kalmayacaktır.

44 – Komünizmin maddi şeyleri istihsal ve tevzi usulüne karşı yapılan itirazlar, ruhî mahsulâtın müstakbel ibda' ve tevzii usullerine karşı da tevcih olunur. Bir burjuvaya göre sınıf mülkiyetinin ilgası, bizzat istihsalin tevakkufu manasına gelir; ve bu tarzda sınıf medeniyetinin ilgası, bütün medeniyetin ilgası demek olur.

Onun, zıyaandan dolayı telehhüf ettiği bu medeniyet, insanların ekseriyeti için, kendilerini makine haline getiren bir hayvan terbiyesinden ibarettir.

45 – Eğer bütün münakaşanız, hürriyet, hars, hukuk, ilh... misillü burjuva mefhumlarıyla, burjuva mülkiyetinin ilgasını tenkit etmeye inhisar edecekse, bizim ile münakaşa etmekten vazgeçiniz! Bizzat kendi fikirleriniz bile, istihsal ve mülkiyetin burjuva şeraitinden doğmamış mıdır? Sizin hukukunuz, kanun suretinde gösterilmiş, kendi azim ve iradeniz değilse nedir? Ve onun mevzuu sınıf mevcudiyetinizin, maddi şartları tarafından tayin edilmiş değil midir?

Tarihen mu'ta, fakat bizzat istihsalin tekâmülüyle zeval bulacak olan size ait istihsal ve mülkiyet şartlarını, menfaat-perestane bir tefsir ile, tabiatın ve aklın ebedi kanunları şekline kalb ediyorsunuz. Bu, hâkim sınıf iken sukut etmiş olanlar sırasına geçen bütün sınıflar ile aranızda müşterek bir tedbir-i ihtiyatîdir.

Kadim mülkiyetin, derebeylik mülkiyetinin doğup zeval bulduğunu idrak ediyorsunuz. Burjuva mülkiyeti için aynı zevali tasavvur etmeye cesaret edememeye mahkûmsunuz.

46 – Bize deniliyor ki, biz aileyi ilga ediyormuşuz! Ve komünistlerin mucib-i ar ve hicap niyetleri, en cezri düşünenlere bile nefret ilka ediyor.

Bugünkü aile, burjuva ailesi sermaye üzerine, ferdî zenginleşme üzerine istinat ediyor. O, azami inkişaf halinde, ancak burjuvazya için mevcuttur. Lakin burjuva ailesi, proleterler arasında ailenin tamamıyla zail olması ve umumî fuhuştur.

Burjuva ailesi, onu söylemeye hacet yok, kendisini tamamlayan neticesiyle beraber zeval bulacak ve her ikisi sermaye ile birlikte ortadan kalkacaktır.

Çocukların ebeveyni tarafından istismar edilmesine nihayet vermek isteyişimize mu'teriz misiniz? Öyle ise evet. Biz bu cinayeti itiraf ediyoruz.

47 – Diyorsunuz ki, aile terbiyesi yerine içtimaî terbiyeyi ikame etmekle, en müşfik rabitaları fekkediyormuşuz.

Fakat sizin terbiye usulünüz de cemiyet tarafından tayin edilmemiş midir? Mektep ve diğer vesaiti el altında bulunduran cemiyetin doğrudan doğruya veya dolayısıyla müdahale

etmesi ile onu tayin eden, içinde terbiyenin verildiği içtimaî şartlar değil midir? Terbiye üzerinde cemiyetin icra-yı tesir etmesi keyfiyeti komünistlerin bir icadı değildir. Mademki, o esasen mevcuttur, onlar terbiyenin evsafını tebdil etmekle iktifa ediyorlar. Komünistler terbiyeyi hâkim sınıfın nüfuzundan kurtaracaklardır.

Proleterlerin çocuklarına, ticarî emtia ve iş aletleri gibi muamele etmelerine meydan verecek derecede büyük sanayinin onlar arasında, aile rabıalarını büsbütün tahrip ettiği nispette, burjuvazyanın aile ve terbiyeye, ebeveyn ile evlat beynindeki şefkate dair kuru lakırdıları, günden güne daha iğrenç bir manzara arz etmektedir.

48 – Bütün burjuvazya: “Fakat siz, komünistler, kadınları da müşterek kılmak istiyorsunuz!” diye bize bir ağızdan haykırıyor. Burjuva, karısına, alelade bir istihsal aleti gibi muamele eder. İstihsal aletlerinin içtimaîleştirileceğini işitince, bundan tabiatıyla, içtimaîleştirilenin kadınlara kadar teşmil edileceği aklına geliyor.

Hakikatte kadınları adi istihsal aletleri haline koyan şarta nihayet vermek mevzubahis olduğu zihninin kenarından bile geçmiyor.

Zaten komünistlerin ruznamelerine dâhil bulunduğu iddia edilen kadınların müşterek olması keyfiyetine karşı, burjuvalarımızın hissettikleri pek yüksek bir derecede ahlakî, havf ve hiras kadar gülünç bir şey olamaz. Onların müşterek olmasını, programlarına ithal etmeye komünistlerin ihtiyaçları yoktur. Bu iştirak hemen ezelden beri mevcuttur. Burjuvalara gelince onlar el altında işçilerinin kadın ve kızlarına ve zikrine bile lüzum görmediğimiz resmî bir fahişeliğe malik olmakla iktifa etmeyerek birbirlerinin zevcelerini iğfal etmekten dünyada daha büyük, bir zevk tanımazlar.

Burjuva izdivacı, hakikatte, mütehhil kadınların müşterek kılınmasıdır. Komünistlere, olsa olsa şimdiye kadar riya perdesi altında gizlice vaki olan bu iştiraki açıktan açığa kabul ve resmen tahakkuk ettirmek istemelerinden dolayı tariz edilebilir. Bununla beraber aşikârdır ki, istihsalin hal-i hazır şartları ilga edilmekle, bunun doğurduğu kadın iştiraki de, yani resmî veya gayr-i resmî fahişelik de izale edilmiş olacaktır.

49 – Bir de komünistlerin vatanı ve milliyeti ilga etmek istemelerinden şikâyet ediliyor.

Amelenin vatanı yoktur. Malik olmadıkları bir şey onlardan nez’ edilemez. Şüphesizdir ki, proletarya evvela, siyasî iktidarı zapt etmek, millî hâkim sınıf vaziyetine gelmek ve bizzat kendisi millet halinde teşekkül etmek mecburiyetindedir. Ve böyle olursa bir milliyete merbut olur. Fakat burjuvazyanın anladığı manada merbut olamaz.

Burjuvazyanın bizzat inkişafı, serbestî-i mübadele, pazarın cihana teşmili, sınaî istihsalin ve neticeten maişet şartlarının yeknesaklaşması tedricen milletler arasındaki hudutları ve zıddiyetleri siler. Proletaryanın hâkimiyeti onları büsbütün silecek. Hiç değilse bütün medeni memleketler proletaryasının müttehit bir hareketi, onun kurtuluş şartlarının birincilerindedir.

İnsanın insan tarafından istismarı ilga edildikçe milletlerin milletler tarafından istismarı da ortadan kalkacak.

Milletler arasındaki husumet, millet içindeki sınıfların zıddiyetiyle beraber zail olacaktır.

50 – Komünizme karşı dinî, felsefî veya bir kelime ile fikrî bir nokta-i nazardan tevcih edilen ithamlar mufassal münakaşaya değmezler.

İnsanların fikirleri, maddi telakkileri olduğu kadar mücerret malumatları ve bir kelime ile vicdanları, şuurları; maişet şartlarına, içtimaî münasebetlerine ve içtimaî hayatlarına göre tebeddül ve tahavvül ettiğini anlamak için, derin bir nüfuz-ı nazara ihtiyaç var mıdır?

Fikirlerin tarihi, fikrî istihsalin, maddi istihsal ile müterafık bir tarzda tahavvül ettiğini ispat etmiyorsa neyi ispat ediyor? Bir zamana hâkim olan fikirler, daima hâkim sınıfın fikirleri olmuştur.

Bütün cemiyeti ihtilale veren fikirlerden bahsolunur. Bu şekilde ancak şu fikir ifade edilmiş oluyor: Yeni bir cemiyetin bazı ananeleri eski cemiyet içinde teşekkül etmiştir; ve eski fikirlerin inhilali, eski maişet şartlarının infisahıyla mütevaziyen vuku buluyor. Eski cihanın inhidam edeceği sıradadır ki, edyan-ı kadime, Hıristiyanlık tarafından mağlup edilmişti. Hıristiyan fikirlerinin de, on sekizinci asırda, ziya ve nur felsefesine karşı münhezim olması, o hengâmda derebeylik cemiyeti ile o vakit ihtilalci olan burjuvazyanın bir hayat memmat muharebesine girişmiş olmalarından ileri geliyordu. Din hürriyeti fikirleri, ancak ilim sahasında, serbest rekabetin hâkimiyetini ilan ediyordu.

51 – “Şüphesiz, denilecek ki, dinî, ahlakî, felsefî, siyasî, hukukî, ilh... fikirler tarihî tekâmül esnasında tebeddül etmişlerdir. Lakin din, ahlak, felsefe, siyaset, hukuk bu tebeddülata rağmen layetegayyer kalmışlardır.

“Ve hürriyet, adalet ve ilh... gibi her içtimaî idare için doğru olan ebedî hakikatler yok mudur? İşte komünizm bu ebedî hakikatleri ilga ediyor. Dini, ahlakı tebdil edeceğine onları ilga ediyor. Bu suretle tarihin bugüne kadar olan seyrini inkâr ediyor demektir.”

Bu itham neye irca’ olunabilir? Bütün hayat-ı içtimaiyenin şimdiye kadar olan tarihinin yayını, sınıf zıddiyetleri teşkil etmişti. Bunun ancak şekli, muhtelif devirlerde tebeddül etti.

Lakin zıddiyetlerin şeklindeki bu değişmelere rağmen, geçen asırlar esnasında sabit kalan vâkıa, cemiyetin bir kısmının diğer kısmı tarafından istismar edilmesidir. Şu halde bürün asırların içtimaî şuurunun, mütenevvi ve mütehalif olmakla beraber, bazı müşterek eşkâl irae etmesinde şaşılacak ne vardır? Bu şuur eşkâli, ancak sınıf zıddiyetinin külliyyen zail olmasıyla, toz gibi dökülüp yok olacaktır.

Komünist inkılâbı, mülkiyetin ananevî idaresiyle cezrî bir kat’-ı rabıta teşkil edecektir. Bu inkılâbın, vukuu esnasında, ananevî fikirlerle cezrî bir tarzda kat’-ı rabıtayı istilzam etmesinde şayan-ı taaccüb olan nedir?

52 – Fakat burjuvazinin komünizme yaptığı bu itirazları bir tarafa bırakalım. Yukarıda gördük ki, amele inkılâbının ilk teşebbüsü, proletaryayı saltanat süren sınıf haline getirmek, halkçı idareyi fethetmek olacaktır.

Proletarya, siyasî tefevvuku; yavaş yavaş bütün sermayeleri burjuvazinin elinden almak, devletin yani hâkim sınıf olarak teşekkül etmiş proletaryanın ellerinde istihsal aletlerini temerküz ettirmek; ve mümkün olduğu kadar çabuk kabil-i istifade müstahsil kuvvetler kitlesini artırmak hususunda istimal edecektir.

53 – Bu, tabii olarak, ilk devirde, mülkiyet hukukuna ve istihsalin burjuva şeraitine müstebidane tecavüzatı icap ettirecektir. Öyle bazı tedbirler ittihaz edilecektir ki, şüphesiz gayr-i kâfi addedilecekler ve onlarla iktifa edilemeyecek. Ve bir defa hareket başladı mı yeni tedbirlere isal edecekler ve bunlar bütün istihsal idaresini inkılâp ettirmeye salih vesait olarak elzem bulunacaklardır. Bu tedbirlerin muhtelif memleketlerde tehalûf edecekleri bedihidir. Bununla beraber âtideki tedbirler, hiç olmazsa en müterakki memleketlerde umumiyet üzere tatbik edileceklerdir:

1) Emlak-i gayr-i menkulenin istimplâki; emlak-i gayr-i menkulenin iradının devlet sarfıyatına tahsisi.

2) Gayet müterakki vergiler.

3) İrsen intikalın ilgası.

4) Bütün muhaceret edenlerle asilere ait emlakın zapt edilmesi.

5) İtibarın, devlet sermayeleriyle ve kati bir inhisar ile teşekkül eden bir millî banka vasıtasıyla devletin elinde temerküzü.

6) Nakliyat sanayiinin devletin elinde temerküzü.

7) Umumî bir plana tevfikân millî imalathanelerin, millî istihsal aletlerinin tezyidi; kabil-i zer' arazinin açılması ve toprağın ıslahı.

8) İşin herkes için mecburiyeti, bilhassa ziraat için sınaî ordular teşkili.

9) Ziraatla, sınaî faaliyetin tevhidî; şehir ile köy arasındaki farkları tedricen izaleye hadim bütün tedbirlerin ihzârı.

10) Bütün çocukların umumî ve meccanî tahsil ve terbiyesi.

Çocukların elyevm cari şekillerde fabrikalarda çalışmasının lağvı. Terbiye ile maddî istihsalin tevhidî ilh...

Tramvay Şirketinin Amele Siyaseti

Bu memleketin havasından mıdır, suyundan mıdır? Bilemeyiz. Avrupalı sermayedarların idare ettiği müesseselerde bile, Abdülhamit zamanının yadigârı olan, hafiyelik ve jurnalcilik usulleri büyük bir rağbet bulmaktadır. Tramvay Şirketi müdirânı, amelesini hal-i infiradda tutmak ve birer birer ezmek imkânını muhafaza etmek için, bundan iyi bir usul olmadığı kanaatini getirmiş olmalı ki, tramvay amelesinin bir kısmını, diğerleri üzerine gözcü tayin etmiştir.

İlk bu yoldaki şikâyetleri dinlediğimiz zaman, hayretimizi saklayamadık. Bir işçinin zahmet arkadaşını münafıklamasına ihtimal vermediğimizi söyledik. İşin iç yüzünü öğrenince, vaziyetin, zannettiğimizden büsbütün başka türlü olduğunu anladık. Tramvay Şirketinin istihdam ettiği işçiler arasında, askerî ve mülkî memuriyetlerden açıkta kalmış veya tekaüt edilmiş, burjuvazyaya mensup kimselerin adedi büyük bir yekûna balığ olmakta imiş. Bunlar tabii mürur-ı zamanla, hakiki bir emekçinin evsaf ve meziyetlerini ihraz; ve intisap ettikleri sınıfa rabt-ı kalb edeceklerdir. Fakat bugün henüz, kendilerini kusan sermayedar sınıfıyla bir alakaları olduğunu tevehhüm etmekte, içlerinden bazıları bir bedel mukabilinde veya sadece mevkilerini muhafaza ümidiyle, şirketin marzisine muvafık hareket etmeyen arkadaşlarının ahvalini jurnal etmek denaetini irtikâp etmektedirler.

Bu satılmış mahlûkların rapor takdim ve evamir telakki ettiği makamı, Avni Bey isminde, bir amele düşmanı işgal ediyor. Bu memur, şirketten aldığı yüz elli evrak-ı nakdiye mahiyeye mukabil, kendisinin de, nihayetü'n-nihaye bir ecir olduğunu unutarak, tramvay amelesini kasıp kavurmaktadır. Direktörlere yaranmak arzusuyla, ne yapacağını şaşırان bu adam, birçok ameleli hafiyeliğe teşvik etmeyi maksadına vusul için kâfi görmüyor. Kendisi de tatil saatlerinde, işçiler arasına karışarak amele cemiyetleri aleyhine bizzat propagandada bulunuyor.

Filhakika Tramvay Şirketinin amele siyaseti şundan ibarettir: Her şeyi yapmak, icap ederse tehlikeli addettiği kimseleri elde etmek için, büyük nakdî fedakârlıklarda bulunmak, fakat her neye mal olursa olsun, amelesinin yekpare bir kitle halinde, ittihat ve taazzi etmesine mani olmak... İşte şirketin âlî hedefi! Bu maksatla şimdiye kadar sarf ettiği mebalîği, amele metalibinin tatmini için kullansaydı, belki bugün tramvay amelesi, sükûnet dairesinde vazifesini görmekten başka bir düşünceye tabi olmayacak; sendikalarında yalnız tenvir ve tenevvürle meşgul olacaktı.

Tramvay Şirketi bu siyaseti icabı, amele arasına ektiği nifak tohumlarının semere vermediğini gördüğü zaman, bizzat kendisi bir amele cemiyeti teşkil etmekle de uğraşır. Sosyalist Fırkası'nın, şirkete karşı büyük bir mevcudiyet göstermeye muvaffak olduğu sıralarda, teessüs eden ameleli sıyanet cemiyetini yaşatmak uğrunda, şirket binlerle liralara sarf etmiş; oraya girmelerine mükâfaten, ehil olmayanları, iktidarlarının fevkinde, işlerin başına koymuş ve bu yüzden birçok feci kazalara sebebiyet vermiştir. Görülüyor ki, bir sermayedar şirketinin, amelesini ezmek ve soymak hususundaki hırsı, sonunda halkın zararını mucip olmaktadır. Mevzubahis cemiyetin başına da aynı Avni Bey geçirilmişti. Ve bu mahiyette teknil işlerde, sermayedarlara gözleri kapalı uşaklık eden bu küçük burjuva, elan, ismen mevcut olan sıyanet cemiyetinin reisidir.

Şirketin, aldığı jurnalleri tetkik edip, itham edilen ameleyi bade'l-isticvab, nizamname mucibince tecziye eden, "anket" tabir olunan bir inzibat mahkemesi vardır. Burada işlerin tarzı cereyanı da şayan-ı dikkattir. Bu ankette amele tarafından müntehab iki mümessil de bulunmaktadır. Bittabi bunların vazifesi, kendi arkadaşlarının hukukunu müdafaa etmektir. Şirket memurları, sermayedar mümessili bulunmak hasebiyle, ameleyi haklı çıkarmamaya mütemayildirler. Amelenin murahasları, ahvali daha yakından bildikleri ve ekseriya kendi başlarından da geçmiş veya geçmesi muhtemel olan meseleler mevzubahis olduğu için, bu mahkemede adeta maznunların avukatı gibi hareket etmeleri lazım gelir. Maatteessüf istihbarımıza nazaran, elyevm bu vazifeyi gören iki işçi, şirket vekillerinin teklif ve kararlarını, daima bila-itiraz kabul etmek suretiyle, sınıf şuurundan külliyen bî-behre olduklarını ispat etmektedirler. Ameleye atfedilen kabahatlerin yüzde sekseni, teşkilat faaliyetlerine iştirak ve bazı amele rehberleriyle temas gibi, bir mazlum işçi için, mucib-i şeref addedilmesi icap eden vâhî isnatlardan ibaret olduğu, göz önüne getirilecek olursa, anketteki amele murahaslarının bu hareketi, ne derece çirkin olduğu anlaşılabilir. Bu arkadaşların ve bundan sonra o mevkiye geleceklerin, Avni Bey gibi muzır şahsiyetlerin tesirinden, kendilerini korumalarını ve vazife-i maneviyelerine daha ziyade müdrik olmalarını şiddetle temenni ederiz.

Usul dairesinde ezilmekte olan ve bugün her emekçi dostunu ağlatacak bir dağınık vaziyette bulunan tramvaycılarımızın, el ele vererek, ayaklar altında çiğnenen haklarını müdafaaaya salih bir teşkilat etrafında toplanmalarını, bütün kalbimizle arzu ettiğimizden, kendilerini irşad hususundaki neşriyatımıza, bundan sonra da devam edeceğiz.

Tahmil Tahliye Teavün Cemiyeti

İki Şubat Pazar günü, Amerikan Tiyatrosu'nda, yedi sekiz yüz aza ile senelik kongresini akdetmiş; ve reisin bir nutku ile başlayan müzakere evvela cemiyetin ismi "İstanbul Umum Deniz ve Maden Kömürü Tahmil ve Tahliye Amele Cemiyeti"ne tebdil olunarak nizamname mevaddının bazıları da tebdil edilmiştir. Badema müessis olarak bütün kongre azaları tanılacaklardır.

Kongre pek gürültülü olmuş, neticede heyet-i idare intihabına başlanmış ise de henüz netice anlaşılmamıştır. Emin isminde, Rum çorbacılarına, ırgat başılara satılmış bir maceraperestin, çevirmek istediği entrikaların, müessif bir inkısama sebebiyet vermesinden korkuluyordu. Tehlike bertaraf edilmişe benziyor.

TÜSTAV

İstanbul Amele Harekâtı

Posta ile vürud eden bervech-i âti yazıyı şayan-ı dikkat bulduğumuz için, amele harekâtına tahsis ettiğimiz bu nüshaya aynen derc ediyoruz:

Türkiye ezilen ve emilen halkı, bilhassa Türkiye köylü ve amelesi, emperyalizmin iktisadi esaret boyunduruğundan kurtulmak, müstakil ve hür bir Türkiye vücuda getirmek ve milletin hâkimiyeti esasına müstenit bir yeni hükümet kurmak için üç seneden beri açtığı cidali, canla, başla, kanla, kadın ve çocuklarıyla uğraşarak muvaffakiyetle nihayete erdirdi. Bugün Türkiye halkı artık misak-ı millisine maddeten ve fiilen ulaşmak üzere bulunuyor. O şimdi tamamıyla müstakil bir millet oldu. Altı buçuk asırlık köhne idareyi yıktı. Hiçbir kayıt ve şarta tabi olmaksızın milletin hâkim olması esasını kabul eden yeni bir idare kurdu.

Bu idarenin tezahüratından olmak üzere İktisat Vekâleti, 15 Şubat'ta İzmir'de toplanmak üzere büyük iktisadi bir kongre hazırlıyor. Gazetelerin verdiği haberlere bakarsak bu kongrede Türkiye halkını teşkil eden her sınıf, vekil bulunduracak, bütün bu kaynaşmalar arasında memleketin bilhassa iktisadi hareketlerinde, istihsal işlerinde yegâne amil olan işçilerin, muhtelif sanat ve meslek amelelerinin memleketin hayatıyla alakadar olduklarını iftiharla görüyor ve büyük ümitlere düşüyor.

Aşağı yukarı ma-aile 250 binden her halde aşağı olmayan İstanbul ameleleri arasında hemen rub' asırdan beri bazı hareketler görülmüştü. Yalnız bu hareketler gayr-ı mütecanis ve dağınık olmakla beraber amele rehberlerinin tecrübesizliği yüzünden müspet ve faydalı neticeler veremediği herkesçe malumdur.

Gazetelerde okuduğumuza göre İstanbul'da bulunan muhtelif birçok amele cemiyetleri bir birlik vücuda getirmek ve bir merkez etrafında toplanmak istiyorlar. İstanbul amelelerinin bu toplanma ve birleşme teşebbüslerini haklı görmemek, alkışlamamak kabil değildir.

Amele birliklerinin ve cemiyetlerinin böyle bir merkez etrafında toplanmaya teşebbüs etmesi gösteriyor ki ameleler kendi sınıfı menfaatlerini müdafaa etmek için bütün kuvvetlerini bir araya toplayarak kuvvetli olmak istiyorlar. Kendi haklarını bizzat kendileri müdafaa etmek ve kendi işlerini kendi içlerinden seçecekleri rehberlere, başlara emanet etmek istiyorlar. Bunlar gösteriyor ki millî inkılâp Türkiye'de mevcut her sınıf halkın, hatta cehalet içinde kalmış işçi kitlesinin dahi gözünü açmış. Artık herkes esaretten, kulluktan, dalkavukluktan kurtulmak istiyor. Köylülere, en küçük hizmetlerde çalışan amelelere varıncaya kadar herkes insan gibi yaşamak, hür olmak istiyor; bizzat kendi sınıfı işlerinde olduğu kadar bütün millete taalluk eden umumî işlerde de söz sahibi olmak ve milletin iktisadî, içtimaî ve hatta siyasî işlerinde müştereken hareket etmek istiyor.

Cihangirliğe karşı yapılan mücadelede milletin her ferdi, amelesi, köylüsü nasıl ki fiilen çalışmış ve harp işlerine iştirak etmişse şüphesiz kurulacak yeni idare, yeni hükümet binasına atılacak temellerde de bila-istisna her ferdin fikren ve fiilen birlikte çalışması lazımdır.

Görülüyor ki İstanbul ameleleri bu işte geri kalmamak istiyorlar.

Memleketin terakki ve tealisi ve iktisaden layık olduğu derecede yükselbilmesi için amelenin bu temayülü bir fâl-i hayırdır. Üzerine terettüp eden mühim vazifenin teşkilatsız yapılamayacağına ameleler de kani olmuşlardır. Bir işi başarabilmek için bilgi ve kuvvet

lazımdır. Bu ikisi mevcut olmadıkça hiçbir iş başarılamaz. Bilgi ile kuvveti meydana getirecek şey de ancak teşkilattır. Aynı ayrı kuvvetleri birleştirerek büyük bir kuvvet meydana getirmek için mutlaka bir merkez etrafında cemiyet halinde toplanmak icap eder. Sonra bu teşkilatın kulüplerinde verilecek konferanslar, yapılacak musahabeler ve görülecek dersler sayesinde o teşkilata merbut olan her ferдин bilgisi artacak, fikri açılacak. Dünyada olup biten işler hakkında her ferдин haberi olacak. Hatta okumak yazmak bilmeyenlerin de okuma yazma öğrenebilmeleri bile mümkün olacak. Bütün bu faydalardan başka amelelerin iktisadî menfaatlerini temin etmek, sermayedarlara karşı gasp olunan haklarını korumak ve kurtarmak, mesela geçinme ihtiyaçlarına göre bir yevmiye almak, vücutlarını harap etmemek için günde sekiz saat çalışmak, hastalık, sakatlık ve ölüme karşı hayatını, maişetini sigorta etmek gibi en tabii haklarını elde edecek kuvvet ve kudret ancak bu teşkilatlanma sayesinde olacaktır.

Son zamanlarda meydana çıkan siyasi cereyanları, ameleler büyük bir alaka ile takip ediyorlar; ve bunların karşısında nasıl bir vaziyet almaları lazım geldiğini düşünüyorlar. İctimai savaşa bir varlık ve bir birlikle karşılamak istiyorlar.

Amelelerin kendi varlıklarını gösteren ve onların da düşünen insanlar olduklarını ortaya koyan şu hareketleri istikbal için pek büyük ümitler veriyor. Müteşebbisleri tebrik ve onlara cesaretle hedefe doğru ilerlemelerini can ü yürekten tavsiye etmek hepimizin borcudur.

Amelelerin bu hayırlı teşebbüslerine karşı bilerek ve bilmeyerek bazı engeller yapılmak istendiği söyleniyor, bu gibi mâniaların zuhur edeceği pek tabiidir. Millî harekât için dışarıdan ne kadar engeller çıkmıştı. Fakat tarihî zaruretlerin önünde hiçbir engel duramaz. Tarih daima yürür. Amelelerin dernek yapması, birlik yapılması, iktisadî, hatta siyasi cemiyetler teşkil etmesi öyle tarihî ve iktisadî zarurettir ki bunların önüne geçilemez. Binaenaleyh bugünkü amele rehberlerinin yılmadan ve hiçbir mâniadan ürkmeyen işçi sınıfını kurtuluş yollarına sevk etmekte devam etmeleri, onların rehberlik vazifeleridir. Bu derece uyanmış olduğu görülen amelelerin, ne kadar ciddi ve sebatkâr hareket ederlerse o kadar muvaffak olacakları tabiidir. Hayatta en çok ezilen ve en çok zahmet çeken amelelerin de asrî bir teşkilat vücuda getirerek varlıklarını göstermeleri, en tabii haklarını birlik kuvvetiyle müdafaa etmeleri mevcut kanunlar dairesinde pek müşkül olduğundan Büyük Millet Meclisi'nin bu vadede daha müsait, daha geniş kanunlar yapması zarurî bir ihtiyaktır. Asrın icabatına göre geniş ve hürriyet-perverane kanunların neşrolunmasına ümit ile intizar eden amelelerin bugünkü dar ve ihtiyaca gayr-i kâfi kanunlar dairesinde de âtıl kalmayarak, onlara tevfikân çalışmalarına engel olmak değil bilakis onlara müzaheret ve muavenet etmek lüzumunu takdir etmeyecek bir hükümet artık tasavvur edilemez. "Kişinin ayinesi iştir." Tatlı sözden bıktık usandık. İş istiyoruz, iş.

Ortaköylü demirci

Mehmet Usta

İstanbul İşçi Hayatı Hakkında Tetkikler:

Tütün İşçileri

Bir ziraat memleketi olan Türkiye’de en ziyade inkişafa müstaid sanayi, hiç şüphesizdir ki ziraata ait olan sanayidir. Demir ve kömür madenlerinin henüz gayr-i münkeşif bir halde bulunuşu, bunların cesim bir sanayiye imkân verecek derecede olmayışı veya mefkudiyeti, sanayimizin hemen sanayi-i zıraiyyeye inhisar edeceğini göstermektedir. Bu zıraî sanayi zümresinden mühim biri de tütüncülük sanayiidir. Balkan Harbi’nden akdem, İskeçe, Kavala ve ilh... gibi cihanın en güzel tütün membalarına sahip olan Türkiye, bu havaliyi kaybetmiş olmakla beraber bugün yine Samsun, İzmir, Karesi ve ilh... gibi pek mühim istihsal membalarına maliktir. Senevî vasatî olarak 13-15 milyon kilo tütün istihsalâtı yapan Türkiye’nin, en mühim tütün işletme müesseseleri İstanbul’umuzda bulunmakta ve bu şubede piyasada sevk edilecek ve işlenecek tütün stokuna nazaran, zaman zaman inip yükselen miktarda binlerle sayılan, yaşlı ve genç, erkek ve kadın işçi çalışmaktadır.

1- İstanbul’un en belli başlı ve en eski tütün işletme müessesesi, Türkiye’de yaşayan gerek müstahsil ve gerekse müstehlik, ister tütün kullansın, ister kullanmasın her sınıf halkın sırtında doymak ve düşmek bilmeyen pek açgözlü bir sülük olan ve kolcularıyla her sene binlerce Türkiyelinin kanına giren ve bu insanlar ordusunun baş katilliğinden dolayı hiçbir gûna takibât ve mücazâta maruz kalmayan, bilakis müzaheret bile gören Reji Şirketinin tesisâtıdır.

Rejinin fabrika kısmında mevcut amele miktarı takriben 1100’dür. İşçilerin ekseriyeti Türk ve ustadır. Bunların 500’ü erkek ve genç, 50-60’ı çocuk ve mütebakisi kadındır. Esas fabrika dairesinde işçiler (götürü) çalışırlar. Birinci derecede bir usta makine ile tütün kıyacak iş olduğu zaman yevmiye 8 lira; iş olmadığı zamanlarda 1,5 lira alabilir. Bu kısımda kadınlar ekseriyetle sigara doldurmakta çalıştırılırlar. Yevmiye 70-150 ve ender olarak da 200 kuruş çıkarabilirler. Bundan maada yevmiye ile çalışanlar da varsa da ehemmiyetsiz bir cüzü teşkil etmektedirler.

Bundan maada yaprak tütünlerini istif ve muhafaza ettikleri (depo santral) adını taşıyan bir müessesesi vardır.

Buranın idaresi başka türlüdür. (İstifçi) tabir edilen 40-50 işçisi vardır. İlk giren amele, yevmiye 50 kuruş almaya başlar; sonra 75 kuruşa kadar yükselir ve ancak 10-12 senelik bir sa’yden sonra azami olarak 120 kuruş alabilir. Burada kadın işçi yoktur; ekserisi Türk ve çoğu gençtir.

Bundan başka Rejinin tâlî bir takım ambarları daha vardır: Cibali, Fener, Balat ve ilh gibi mahallerde bulunan bu depoların her birinde ekseriyet Türk ve genç olmak üzere 10-15’er amele vardır. Yevmiyeleri vasati olarak 80 kuruştur. Diğer Reji işçileri gibi yevmiye 14 tane ikinci nevi sigara alırlar. İş olmadığı zaman da işsizlik yakalarına yapışırlar.

2- Hükümetle müşterek olan Reji İdaresinden gayri İstanbul’da bir de eşhas-ı hususiyeye ait işletme müesseseleri mevcuttur.

Harbin mebadisinde bu gibi tüccar-ı millî yaprak tütün işleten müesseseler 5-6 taneye baliğ olabiliyor, bunları da transit ambarları teşkil ediyordu. Mütarekeyi müteakip inkişafa mazhar olan müessesât gibi bunlar da tedricen yükselerek otuza kadar tereffu etmiş ve fakat

yine azalmaya başlayarak hal-i hazırda faaliyette bulunanlar ancak yirmiye inhisar etmekte bulunmuştur. Mütarekeyi müteakip vukua gelen bu tereffu, harp devresinde teraküm etmiş malın sevk edilmek üzere İstanbul'a teksifinden, Kızıl Ordu önünden makhuren kaçan Vrangeli döküntülerinin birlikte getirdiği mağzub (zahum [?]) tütünlerinden külliyyetli miktarının piyasaya çıkartılmasından ve bunu müteakip de Rum, Ermeni ve Türk tüccarlarının getirdikleri Samsun tütünlerinden ileri gelmektedir.

Bu müesseselerin en mühimleri şunlardır:

Üsküdar'da: Paşalimanı civarında transit deposu [*¹] Paşalimanı'nda tütün ambarı [*], yine Paşalimanı'nda Duhan şirketi.

İstanbul ve Galata'da: Perşembe Pazarı'nda Sindagma Han, Arap Camii arkasında Aralık Sokakta İsrafidis ardiyesi, aynı mahalde Arslan Han arkasında diğer bir ardiye, Balıkpazarı'nda şarap iskelesindeki ardiye, Balıkpazarı'nda Nimetiye Hanı'nda birkaç ardiyeyi havi müessese merkezi, Salon'da eski paket postahanesinde, Kabataş'ta evvelce Amerika ve Rumlara ait olup kapanan ve yeniden açılan Şark Kumpanyası, Fındıklı'da Undeğirmeni'nde, Beşiktaş'ta transit deposu, Ortaköy'de transit deposu, Kuruçeşme'de 11 ve 12 numarada transit deposu, Sirkeci'de Merkez Han, Sirkeci'de Ford fabrikası şubesi tahtında Cinoğlu, Çiçekpazarı'nda Tahmis Sokağı'nda, aynı sokakta Botton sigara kâğıdı fabrikası karşısında Acemin ardiyesi, Çakmakçılar Yokuşu'nda Şark Kumpanyası, Bayezit'ta hamam civarında Kavalalı Hüseyin beyler, Unkapanı'nda Hüseyin beylerin Karasu ambarı, Fener'de transit kok ambarı, Ayvansaray'da transit deposu, Eyüp'te transit deposu, Hasköy'de keza transit deposu. Bu mağazaların hepsi daimi ve muntazam bir surette faaliyette bulunmazlar. Bunların ancak dörtte biri daimi surette faaliyetlerini muhafaza ederler ki en mühimi, Paşalimanı'nda Vikiz [?] kumpanyasıyla müştereken icra-yı faaliyet eden Duhan şirkettir. Kâmilin Türk 750 kadar kadın işçisi, yüze karib erkek ve elli kadar da çocuk işçisi vardır. İkinci derecede yüz elliye karib işçisi olan – erkek ve kadın – Kabataş'ta Şark Şirketi, Fehmi Bey'in erkek, kadın ve çocuk, Türk ve Rum olmak üzere seksene karib işçi çalıştıran Çiçekpazarı'ndaki THCM markalı mağazası ile Ayvansaray'da istif, ambalaj işleriyle müştakil ve ekseriyeti Rum, Ermeni, hatta Rus takriben kırk işçi çalıştıran depodur. Şu suretle hususî müesseselerde çalışan işçiler 1500 – 1800'e balığ olmaktadır.

İşçi yevmiyeleri şu suretledir:

	Evvelce	Şimdi
Sandıkçı ustası birinci denkci	300 kuruş	200 kuruş
Sandıkçı ustası ikinci denkci	300 kuruş	150 kuruş
Sandıkçı ustası üçüncü denkci	150 kuruş	120 kuruş
İstifçi ustası birinci denkci	250 kuruş	150 kuruş
İstifçi ustası ikinci denkci	150 kuruş	120 kuruş
Kadın sandıkçı birinci denkci	120 kuruş	80 kuruş

¹ Hal-i hazırda kapalı olup gayr-i faaldir.

Kadın sandıkçı ikinci denkci	100 kuruş	---
Kadın sandıkçı üçüncü denkci	80 kuruş	---
Denk diken kadınlar üçüncü denkci	80-100 kuruş	25-80'e kadar
Çocuklar üçüncü denkci	50-60 kuruş	15-50-60'a kadar

Şayan-ı dikkat olan cihet, erkeklerle müsavi yevmiye alması lazım gelen kadınların erkeklerin yevmiyelerinin ancak $1/3 - 1/8$ 'ini alabildikleri ve çocuk yevmiyelerinin ise erkeklerinkinin $1/2,5 - 1/12$ 'sine ancak balığ olabildiğidir. Bugünkü asgari hayat şartlarıyla kıyas edilecek olursa elde edilecek netice, tüyleri ürpertecek derecede feci olacaktır.

Oldukça mühim miktarda bir işsiz kitlenin mevcudiyeti yevmiyeleri düşürmekte büyük bir rol oynamış ve patronlar bundan bihakkın istifade ederek yevmiyeleri mesela 300'den 200'e, 80'den 25'e tenzil eylemişlerdir. Diğer cihetten işçilere vâsi mikyasta yol vermek suretiyle de aynı neticeye varılmıştır. Reji Şirketinden bundan aylarca mukaddem başlayan bu atış hücumu, nihayet son siyasî inkılapta, muhtelif milliyetler burjuvazyası arasındaki tezatlarla ma'kes olmuş, Rum tacirler Türk işçilerine, Türk patronlar da Rum işçilere karşı umumî bir hücum vaziyeti ahz etmişler ve bu çılgınlıklarında işçileri depolara hücumlar yapmaya sevk edecek kadar ileri gitmişlerdir. Bu hususta bir diğer sebep-i vesaik de işçilerin bir teşkilât altında toplanmış olmamaları ve bu birliğin vereceği muazzam kuvvetle patronlara karşı mücadeleye girişmemeleridir.

Tütün işçileri arasında yegâne teşkilât, Reji tütün işçilerinin epey zaman evvel tesis ettikleri sendikadır. Reji fabrikasıyla depo santral işçilerinin teşkil ettikleri bu sendika, bidayette mühim bir kısım işçiyi toplamış, birleştirmiş ve iyi işletilen, iyi kullanılan bir teşkilâtın işçilere ne kadar büyük faydalar temin edebileceğini parlak bir surette göstermiştir. Bütün muhitindeki işçilerin sıkı bir surette müzaheretine ve teşrik-i mesaisine mazhar olan bu sendika, az zaman zarfında, hayatlar emmek ve kan içmekten büyük bir zevk duyan bu koca karınlı şirkete, işçilerin yevmiyelerini tezyid ettirmeye, o zamana kadar işçiye katiyen verilmesi hayale sığdırılmayan yevmiye 14 adet sigarayı verdirdiği gibi hastalanan amelenin tedavi ettirilmesini kabul ettirmiş, yevmiyelere ayda bir zam yaptırdığı gibi ayrıca da ikramiyeler verdimeye muvaffak olmuştur. Bir müddet sonra, muvaffakiyetlerin verdiği sersemlik içinde yüzmeye başlayan işçiler, cemiyetleriyle olan sıkı alakalarını azalttıkları gibi diğer cihetten de işçilerde cemiyetlerine karşı başlayan bu tezahürden istifade eden ve rehber mevkiinde bulunanlar direktörlerle sıkı sıkı temasa başlamışlar ve bunun neticesinde uyuşarak birçok haksızlıklara ses çıkarmamaya başlamışlar, işçileri kendi başlarına terk etmişlerdir. Ameleyi daha kuvvetli bir azimle harekete getirmeye sevk edecek iken bilakis mevcut olan bağları da büsbütün çözmüş ve bugün kudretli sendika boş denecek bir kadro halinde kalmıştır.

Şurası çok şayan-ı dikkattir ki, bugünkü azalarının ekseriyetini kadınlar teşkil etmekte ve erkekler ekalliyette bulunmaktadır. Bu işçiler arasında bugün yeniden, canlanma teşebbüslerinin bazı eserleri meşhud olmaktadır. Amelelerde, idare heyetini tebdil etmek suretiyle yeni bir hayat nefhetmek arzuları belirmeye başlamıştır. Şurasına işaret etmeliyiz ki, yalnız idare heyetlerinde yapılacak tebeddülattan işlerin derhal yoluna girmesi neticesini beklemek, meyve vermeyen bir ağaçtan meyve toplamak hazırlıklarında bulunmaya benzer. Oradaki şuurlu işçiler, arkadaşlarını tenvir, hepsini veyahut pek büyük bir ekseriyetini teşkilât

etrafında tevhid ve cemiyetleriyle yakından alakadar olmak ihtiyacını arkadaşlarına telkin ve bunu bir iman şekline soktukları gündür ki, istediklerine kavuşabilirler.

Diğer cihetten müessesât-ı hususiyede çalışan işçiler arasında da bir uyanıklık, kımıldamalar, bir teşkilâtın nüvesini vaz etmeye doğru canlı ve imanlı adımlar meşhud olmaktadır. Tütün işçilerinin haklarını tanıttirmalarıyla neticelenecek olan bu uyanıklıklar, hususî, nim-resmî, Reji vesaire farkları yapmaksızın İstanbul'da ve sonra da bütün Türkiye'deki tütün amelesinin bir tek birlik içinde toplanmalarına doğru yol açarsa, kendileri için uzun yıllar beklenen güneş, yüzünü göstermeye başlıyor demektir.

A. Cezmi.

İşçiye...

Silkin, ey hürriyet ve hakkı çalınmış insan...

Omuzundaki ağır yükü, inleyerek, elan

Taşıtmaktan bezmedin mi?.. Hep bu sıklet eğiyor,

Omuzunu, başını karanlık, dar dehlizlere.

Ve seni, insanlar için parlayan yıldızlara,

Doğrultarak, alnını bakmaktan mahrum ediyor.

Medeniyet anahtarı senin örsün, çekicin,

Sapanın ve orağındır. Nasırlı ellerindir,

Dağlar delen, kıtalar ayıran... Ve yine niçin

Bileklerinde ve boynunda taşıyorsun zincir?

Vapurları, treni, madeni, fabrikayı

Yapan ve işleten sensin. Sensin bütün dünyayı

Yürüten ve yaşatan... Fakat omuzlarında, var,

Taşıyorsun öyle kanlı, ezici bir canavar,

Ki sana senin dünyanda hakk-ı hayat vermiyor!..

Silkin ve doğrul ey işçi... Kendini bir daha yor:

Çilek bileklerindeki paslanmış zinciri kır...

İnleyerek, ta bugüne kadar omuzlarında

Taşıdığın canavarı lanetle yere devir,

Çiğne... İnkılâp ateşi yansın gözlerinde

İşçiler dünyasından siyah örtüyü, ateşler

İle kaldır... Parçala bağını... Kır halkasını...

Bu örtünün arkasından, hür yaşatacak seni,

Doğacaktır, hayat saçan, al ışıklı güneşler...

Ateşli

TÜSTAV

Gençlik ve Genç Kızlarımız

Memleketimizde cari müstebit ve ananevî cereyanların bütün gayretine rağmen, genç kızlarımız umumî hayata karışmaya başladılar. Darülfünun fakültelerine devam eden hanımların adedi, her geçen seneye nazaran biraz daha artıyor... Vakıa bu devam keyfiyeti, yine münhasıran bir zümreye, zenginler ve aristokrat zümresine mahsustur... Fakat, biz, bunu da atılmış yeni bir adım telakki ederiz.

Bütün memleketlerde hüküm süren şimdiki sistem ve nizamlar, her zümrenin mektebe devamına, bugün sarıh haklarından istifadesine tamamıyla imkân bırakmıyor... Biz, bunları nazar-ı dikkate alarak, mesut günlerin vüruduna intizaren fazla bir şey söylemeyeceğiz!.. Fakat, bu mahdut ve muayyen kızlarımızın, her gün, sağdan soldan taarruza uğrayan çok mukaddes bir hakları var... Bunu müdafaa vadisinde hiçbir kızımız, tek bir satır yazı bile yazmıyor... Yazamıyor... Vakıa biz, garbın Rosa Luxemburg'u, Clara Zetkin'i gibi inkılâpçı kadınlarımızın yetişmesini henüz müsteb'ad görüyoruz... Fakat, her dakika tekerrür eden **bühtanlar**, eski zihniyetin gürleşmiş taassup silahları, genç kızlarımıza da mukabele ve hücum hakkı bahşediyor... Daha geçen gün, Darülfünun Tıp Fakültesi'nde bir müderris muavininin, eski ve ananevî terbiye ile memzûc, tekke düşüncesiyle dolu, çok adi ve çok kaba ihtarlarına maruz kalan münevver kızlarımız, bunu red vadisinde hiçbir tarafta seslerini bile çıkarmadılar... Bu tahkirleri, oradaki münevver gençlerle paylaşarak hazmettiler...

Laboratuvarda, kız ve erkeklerin ayrı ayrı oturması lüzumunu çok bayağı misallerle söyleyen bu muavin bey, hiç düşünmüyor mu ki, zâhiren ayrılan bu kitle, hayatta müşterek geçim, müşterek tehlikeler karşısında daima birleşmeye mahkûmdur. Maişet makinesi, bu iki zümreyi mütemadiyen yoğuruyor... Cins ayrılıklarına rağmen, fabrikalarda, imalathanelerde, devairde birleşen bu iki kitleyi mekteplerde, sırf taassup ve boş düşüncelerle siz nasıl ayırabilirsiniz!.. Bütün şikâyetim: gençlerimizin fazla hamûl, fazla ateşsiz oluşlarıdır...

Her yerde, her vakit inkılâp meşalelerini tutuşturan inkılâp yangınlarına ilk kıvılcımı atan gençliktir... Ve bu gençlik cins tefrik edilmeksizin, her iki zümre için de variddir.

Garp'ta, hatta Şark'ta bile, Darülfünun gençliği, memlekette her yeniliği yapan, asrî cereyanların daima başında bulunan, ateşli ve şuurlu bir kitledir...

Hâlbuki bizde, en zehirli silahların hücumuna maruz kalan ve ses çıkarmayan gençliktir.

Müstebit seslerin, irtica taraftarlarının boş gayretlerine rağmen yeni bir cereyan önünde, durmadan gitmeye mahkûmuz... Memleketin bütün münevverlerine, gençliğe refah ve saadet vadeden bu cereyan, eski zihniyetin tepesinde yıldırımlar tutuşturuyor... Ben bilhassa, genç kızlarımız için ısrar ederek diyeceğim ki, artık mücadeleye başlasınlar... Emin olsunlar ki, bütün Türkiye gençliği onlarla beraberdir... Bu mücadeleyi yaparken aynı zamanda düşünsünler ki haklarını müdafaadan âciz, her gün biraz daha ezilen, fabrikalarda, imalathanelerde biraz daha sefalete uğrayan, gayr-i münevver büyük bir hemşire kitlesi vardır... Eminim ki, onların mazlum feryatları, mücahit kızlarımıza, daha büyük bir kuvvet, daha ateşli bir iman verecektir... Bu gayr-i münevver kitleyi benimsemek, onları irşad, tenvir etmek münevverlerin büyük bir vazifesidir...

Genç kızlarımızı, hiç çekinmeden serbestçe fikirlerini yazmaya, haklarını müdafaaya davet ederim. Asrî cereyanlarla alakadar muhterem “Aydınlık” eminim ki gençliği de, bilhassa kızlarımızı da benimser...

Vicdan Ekrem

TÜSTAV

Hiçbir Yerin Hikâyeleri

Yazan: William Morris

Tercüme eden: Leman Sadrettin

– Mabad –

Bu pek doğru bir sözdür. İngiltere'nin cenup kısmında yaşayanlar çabuk yaşlanmaz, diye işitiyorum. Biraz kızarak:

– Beni kaç yaşında tahmin ediyorsunuz? dedi.

– Benim fikrime göre bir kadının yaşı görünüşü kadardır. Size görüldüğünüz yaşı söyleyeceğim. Zannederseniz yirmi yaşında varsınız. Memnuniyetle gülerek:

– İşte hoş gidecek bir iltifat, dedi! Bari size hakikati söyleyeyim. Ben tam kırk iki yaşındayım.

Hayretle gözlerimi açtım ve dikkatle yüzüne baktım. Çehresinde en ufak bir çizgi bile görünmüyordu. Rengi bir zambak kadar beyazdı, yanakları dolgun ve yuvarlak, dudakları, getirmiş olduğu güller kadar kırmızı idi; kolları gayet biçimli ve güzel idi. Beni seksen yaşında bir ihtiyar farz etmesine rağmen, nazarlarımın altında kızardığını hissettim.

Gülerek:

– Genç ve ihtiyar dostlarım, dedi. Artık vazifeme gitmeliyim? Dün eski ve gayet güzel bir kitabı okumaya başlamıştım. Bu sabah da biraz okumak lazım. Şimdilik Allaha ısmarladık. Eliyle bizi selamladıktan sonra, süratle salondan çıktı. O gittikten sonra Dick:

– Muhterem misafir, dedi. Dostumuza bir iki şey sormak istemiyor musunuz? İsticvap sırası şimdi sizindir.

Dokumacı:

– Kemal-i memnuniyetle cevap veririm, dedi. Ben:

– Size gayet basit bir şey sormak istiyorum? dedim, sizin dokumacı olduğunuzu öğrendim. Beni alakadar eden veya edecek olan bu sanat hakkında malumat verebilir misiniz?

– O, dedi. Bu mesele hakkında size lüzumu kadar tafsilat veremeyeceğimden korkarım. Ben dokumacılığın en basit kısmı ile uğraşırım. Pek zavallı bir sanatkârım. Bundan maada bir de tezyinat ve nakışlarla meşgul oluyorum. Fakat bu sanat yavaş yavaş ortadan kaybolmaya başladı. Ben de şimdi, diğer sevdiğim ve takdir ettiğim şeylerle, riyaziyat ile uğraşıyor ve çalışıyorum. Aynı zamanda, büyük muharebeden evvel, memleketin, hayatını ve manzarasını anlatan, on dokuzuncu asra ait tarihî bir kitap yazmak üzereyim. Size Epping Ormanı hakkında sorduğum sualler, bu husustaki malumatımı itmam içindi. Verdiğiniz malumat bence pek ehemmiyetlidir. Dostumuz Dick yanımızda bulunmadığı zamanlar, ümit ederim ki daha uzun görüşeceğiz. Ben pekala biliyorum. Dick beni gevezelikle itham ediyordu. Fakat bu fikrinde fazla mübalağa var. Dick:

– Haydi sende! dedi. Ben dünyanın en müsamahakâr insanıyım. Ve şu dakikada, bana riyaziyatı veya diğer ilimleri öğretmeye kalkışmadığınızdan dolayı pek memnunum; fakat

dikkat ediniz! Zavallı misafirim, işte sizi isticvap edecek biri daha geldi. Bob, misafiri beraber himaye edeceğiz değil mi? Ve biraz sonra:

– Buraya gel Boffin, buradayız, diye bağırdı. Arkama baktım. Ve salonu dolduran güneşin parlak ziyası altında, ışıldayan, parıldayan bir şey gördüm; bu kemal-i meserretle, odada ilerleyen güzel ve zarif bir adamdı. Üzeri ne kadar mümkünse o kadar fazla bir surette işlemelerle müzeyyen bir elbise giymişti. Güneşin ışıkları üzerine vurdukça yalnız altından yapılmış gibi görünüyordu. Adamın kendisi yüksek boylu ve gayet yakışıklı idi. Saçları siyahtı. Çehresinde ötekiler gibi tatlı bir ifade vardı. Erkeklerle de kadınlar kadar gurur veren fazla güzellikten mağrur, azametle ilerliyordu. Mütebessim bir sima ile masamıza oturdu. Uzun bacaklarını uzattı. Yüksek boylu ve mütenasip erkeklerle has bir zarafetle, kolunu iskemlenin arkasına dayadı. Pek genç bir adamdı: Tavrında eline yeni ve güzel bir oyuncak verilmiş, küçük bir çocuğun sevinçli hali vardı. Bana doğru eğildi. Ve:

– Zannedersen, dedi, siz, Annie'nin bana bahsettiği, uzak memleketlerden gelen, ve tarz-ı hayatımızı bilmeyen misafirsiniz. Size soracağım birkaç suale cevap vereceğinizi ümit ederim; çünkü... Dick sözünü keserek:

– Hayır, rica ederim, Boffin bu kadar kâfi. Tabii siz de misafirin rahat etmesini istersiniz, diye bağırdı. Eğer, daha etrafında yeni gördüğü insanları tanımadan, bu yeni tarz hayata alışmadan, birçok suallere cevap vermek mecburiyetinde kalır ise, elbette rahat edemeyeceğini teslim edersiniz? Hayır, hayır, biz misafiri rahat edeceği ve kendi sual sormak ihtiyacını duyacağı sakın bir yere, yani Bloomsberry'de, dedelerimin evine götüreceğim. Eminim, bulduğum bu fikre, söyleyecek söz yoktur. Hem Boffin burada oturup da sıkılacağınıza, James Allen'e kadar gidip, bana bir araba göndermesini rica eder iseniz, daha iyi olur. Arabayı ben kendim idare edeceğim. Hem James'e söyleyiniz. Bana ihtiyar kır atı göndersin, çünkü arabayı bir sandal kadar maharetle idare edeceğim. Haydi, kalkınız azizim. O kadar müteessir olmayınız, misafir büsbütün ortadan kaybolmayacaktır.

Dick'e bakıyordum; çünkü bu kadar mükellef bir surette giyinmiş, asil bir adama bu şekilde, serbestane ve arkadaşçasına hitap edişi beni duçar-ı hayret etmişti. Çünkü Dickens'ın romanlarında pek sık geçen ismine rağmen, Mösyö Boffin'in bu garip insanlar memleketinde, mutlaka bir iman azası olduğunu zannetmiştim. O yerinden kalktı ve:

– Pek ala, ihtiyar kayıkçı, dedi, nasıl ister isen. Bugün benim iş günüm değildir. Ve sonra bana doğru nezaketle eğilerek:

– Bu malumatlı misafir ile görüşmekten mahrum kaldığım için müteessirse de, şayan-ı hürmet dedelerinizin görüşeceğinden dolayı da o kadar memnunum. Belki kendi soracağı suallere kolaylıkla cevap aldıktan sonra benim suallerime de daha büyük bir memnuniyetle cevap verirler.

Bu sözler üzerine ayağa kalkarak salondan dışarı çıktı. O uzaklaştıktan sonra:

– İsmi bana Dickens'ı okurken geçirdiğim tatlı saatleri hatırlatan bu Mösyö Boffin'in kim olduğunu sorabilir miyim? dedim. Dick güldü.

– Evet, evet, dedi, siz de bizim gibi bu ismi işittikçe hayale kapılıyorsunuz, hakiki ismi tabii Boffin değildir. Henry Johnson'dır; biz onu latife için Boffin diye çağırıyoruz. Çünkü

kendisi, tıpkı kurûn-ı vustâ baronları gibi mükellef ve altın işlemeli elbiseler giyer. Eğer hoşuna gidiyor ise ne için giymesin değil mi? Biz onun samimi dostları olduğumuz için kendisiyle bu tarzda latife ederiz. Bunun üzerine bir müddet sesimi çıkarmadım. Fakat Dick devam etti.

– Gayet iyi bir delikanlıdır, dedi. Onu insan mutlaka sever, fakat zaafı vardır. Vaktini reaksiyoner romanlar yazmakla geçirir. Sizin bedbaht insanların yaşadığı, uzak bir memleketten geldiğinizi işitince sizden; bir roman için pek istifadeli olacak malumatlar elde edebileceğini düşünüyor. Sizi hiç rahat bırakmayacaktır. Rahat etmeniz için buradan çekilmeniz lazım.

Dokumacı:

– Dick zannedersen onun romanları hiç de fena değildir, dedi. Dick:

– Tabii diye cevap verdi. Riyaziyat ve tarihî romancılık aynı toprağın mahsulleridir. Fakat işte Boffin geldi. Hakikaten altınlı adam salon kapısının önünde durmuş, bizi çağırıyordu. Her üçümüz kalktık. Ve önünde, nazar-ı dikkati calib bir araba duran, kapıya doğru ilerledik. Bu arabaya, kuvvetli bir kır at koşulmuştu. Araba kullanışlı ve hafifti. Zamanın şık arabalarında, gördüğüm iç sıkıcı lüzumsuz fazlalıklardan eser yoktu, bilakis hafif ve pek zarifti. Tıpkı küçük bir vagona benziyordu. Dick ile ben arabaya girdik. Bizi teşyi için kapıya kadar gelen kadınlar, ellerini sallıyorlardı. Dokumacı başıyla bizi selamladı. Altınlı adam büyük bir nezaketle eğildi; Dick koşumları salladı. Ve araba hareket etti.

Evkaf Matbaası: Müdür-i Mesul: **Sadrettin Celal**